

STUDIU

ANALIZA GARANȚIILOR SOCIALE ȘI MEDICALE PENTRU PROFESIILE LIBERALE JURIDICE ÎN CONFORMITATE CU STANDARDELE UNIUNII EUROPENE

elaborat de către:

***Chisari-Rurak Aliona
dr., conf. univ., USM
Novicov Oxana
dr., lector univ., USM***

Chișinău, 2026

Acest raport a fost elaborat în cadrul proiectului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei "Suport pentru reforma justiției în Republica Moldova". Conținutul acestuia este responsabilitatea exclusivă a autorului. Punctele de vedere exprimate aici nu pot fi considerate în niciun caz ca reflectând opinia oficială a Uniunii Europene sau a Consiliului Europei.

CUPRINS:

1. Introducere	4
2. Definirea profesiilor liberale juridice în context național și european	7
3. Evoluția reglementărilor legale naționale în domeniile asigurărilor sociale și a asigurărilor obligatorii de asistență medicală a reprezentanților profesiilor liberale juridice	11
4. Realizarea drepturilor la prestații de asigurări sociale, de către reprezentanții profesiilor liberale juridice, începând cu 01.01.2021	20
5. Percepția sistemelor de asigurări sociale și de asigurări obligatorii de asistență medicală de către reprezentanții profesiilor liberale juridice și curenți identificați de către aceștia.....	31
6. Standardele UE privind securitatea socială și medicală a reprezentanților profesiilor liberale juridice	51
7. Concluzii și recomandări	57
Bibliografie.....	61

I. INTRODUCERE

Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025 (în continuare Strategie)¹ reprezintă un document de politici publice esențial pentru modernizarea sistemului judiciar din Republica Moldova și pentru consolidarea statului de drept. Aceasta a fost elaborată în contextul necesității de a restabili încrederea cetățenilor în justiție și de a alinia sistemul național la standardele europene. Un obiectiv central al Strategiei îl constituie fortificarea independenței și integrității justiției, prin reformarea mecanismelor de evaluare a judecătorilor și procurorilor, promovarea meritocrației și combaterea corupției. În acest sens, Strategia prevede măsuri clare de responsabilizare a actorilor din sistemul judiciar și de sporire a transparenței instituționale.

Prin Strategie se intenționează continuarea proceselor lansate și implementate, care au reprezentat o nouă etapă în edificarea unui sector al justiției modern și care au contribuit la crearea unei noi infrastructuri normative și instituționale. Consolidarea sectorului judecătoresc determină abordarea mai multor componente ale acestui proces, toate obiectivele fiind subsumate unui obiectiv general și fundamental, celui privind asigurarea unui sector al justiției **accesibil, transparent, eficient și responsabil**. O justiție modernă, căreia să îi fie asigurate independența și eficiența, reprezintă mai mult decât un deziderat. Obiectivul general, direcțiile strategice și obiectivele specifice ale Strategiei ținesc problemele critice și vulnerabilitățile sectorului justiției, atestate în rapoartele de evaluare și în discuțiile cu actorii din sector, și se concentrează pe asigurarea coerenței și a continuității reformelor precedente, pe modernizarea în continuare a sectorului, pe sporirea eficienței, a calității și accesului la justiție, precum și se orientează spre noile tendințe moderne, abordate în domeniul justiției de mai multe structuri europene.

¹ *Legea pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, nr. 211 din 06.12.2021.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-333, 2021.

În cadrul Direcției strategice I intitulată: **„Independența, responsabilitatea și integritatea actorilor din sectorul justiției”**, identificăm Obiectivul 1.4 – consolidarea capacităților profesiilor conexe sistemului justiției.

În Strategie se evidențiază că, consolidarea capacităților profesiilor conexe sistemului justiției și afirmarea reprezentanților acestora (avocați, notari, mediatori, executori judecătorești, experți judiciari, administratori autorizați și traducători/interpreți) drept un corp de profesioniști apt să ofere servicii juridice calitative, care, prin esență, sunt servicii publice delegate de către stat, constituie un element important în realizarea obiectivului general al acestui document de politici.

Activitatea profesiilor conexe sistemului justiției este reglementată de legi speciale. Deși, în mare parte, activitatea acestora urmează a fi ghidată de aceleași reguli, în prezent există totuși mai multe deosebiri în ceea ce privește modul de organizare și de accesare în profesie, de responsabilizare, precum și de activitate a organelor profesionale. În acest sens, este necesar de a se asigura o unificare a regulilor pe segmentul respectiv, dar și înlăturarea unor deficiențe atestate.

La fel, regimul fiscal, cel de asigurări sociale, de asistență medicală, aplicabile reprezentanților profesiilor conexe sistemului justiției, rămân a fi un subiect controversat. Cu toate că, în ultima perioadă, au fost adoptate unele soluții legislative care au îmbunătățit parțial situația destinatarilor, urmează a se analiza dacă acestea răspund necesităților și posibilităților reprezentanților acestor profesii.

În acest context, se stabilesc câteva obiective specifice care rezultă din Obiectivul 1.4: fortificarea mecanismelor de independență, organizare a profesiilor conexe sistemului justiției și îmbunătățirea calității serviciilor acordate; fortificarea mecanismelor de accesare în profesie și de responsabilizare a reprezentanților profesiilor conexe sistemului justiției; **îmbunătățirea sistemului contributiv de garanții sociale** și stabilirea unor reguli clare de formare a tarifelor pentru serviciile prestate.

Scopul prezentului studiu este de a identifica mecanismele de realizare a drepturilor în domeniul asigurărilor sociale și a asistenței medicale, la etapa actuală, de către **reprezentanții profesiilor libere juridice**. Din cadrul acestuia rezultă mai multe **obiective**:

- analiza reglementărilor legale din domeniul asigurărilor sociale și a asigurărilor medicale, destinate reprezentanților profesiilor libere juridice, din perspectivă evolutivă, identificând modificările pertinente la diverse etape;

- analiza reglementărilor legale actuale din acest domeniu și identificarea aspectelor forte, dar și a lacunelor care mai există;
- realizarea interviurilor cu reprezentanții profesiilor liberale juridice;
- analiza minuțioasă a datelor statistice oferite de către Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova, cu referire la mărimea contribuțiilor de asigurări sociale achitate și a prestațiilor oferite persoanelor aflate în situație de risc social, din cadrul acestui sistem;
- identificarea nivelului de satisfacție al reprezentanților profesiilor liberale juridice, în raport cu mărimea prestațiilor acordate în cazul survenirii riscurilor sociale;
- stabilirea nivelului de realizare a prevederilor Strategiei, care se referă la garanțiile din domeniul asigurărilor sociale și medicale, aplicate reprezentanților profesiilor liberale juridice.

Cu referire la **metodele de cercetare** evidențiem că, studiul a fost elaborat în baza **analizei** cadrului normativ, a altor studii, cercetări existente în domeniu. Au fost realizate **interviuri** cu reprezentanți ai profesiilor liberale juridice, au fost, de asemenea, aplicate și metodele: **logică, istorică, comparativă.**

II. DEFINIREA PROFESIILOR LIBERALE JURIDICE ÎN CONTEXT NAȚIONAL ȘI EUROPEAN

Înainte de a demara analiza pe dimensiunea anunțată în titlu, e necesar să conturăm **conceptul de profesie liberală**, cât și cercul acelor profesii juridice liberale la care ne vom raporta.

Liber profesioniștii sunt o prezență în viața socială încă din lumea antică. La etapa actuală, liber profesioniștii au devenit un element *sine qua non* a arealului justiției – or, în mai toate sistemele de drept, cel puțin una dintre profesiile de notar, avocat sau executor judecătoresc este exercitată anume în acest statut - iar rolul celor ce exercită aceste profesii juridice este de netăgăduit pentru desfășurarea în condiții optime a raporturilor juridice dintre persoanele fizice sau juridice și autorități.

Chiar dacă activitatea liber profesioniștilor este una consacrată în spațiul juridic și economic național, remarcăm că lipsește setul actelor normative generice, care ar stabili reglementări-cadru pentru aceasta, și nici chiar definiția liber profesioniștilor - deși utilizată în documente de politici sau acte ale Curții Constituționale, nu cunoaște o reglementare normativă în legislația națională. Lipsa unei abordări coerente și consecvente privind definirea și reglementarea profesiilor liberale pune în dezavantaj în primul rând profesiile înseși și, în al doilea rând, beneficiarii serviciilor lor².

Legislația națională prezintă la moment un vid în ceea ce privește cadrul general pentru reglementarea, exercitarea și controlul practicării profesiilor liberale, deși unele tentative de a-l acoperi au fost anunțate de autorități (a se vedea în acest sens p. 1.2.1 al proiectului Planului de acțiuni de implementare a Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției (SIISJ) 2020-2023)³, totuși, în Planul actualei Strategii, această inițiativă nu se mai regăsește.

Vom prezenta mai jos unele concepte privind semnificația și caracteristicile unei profesii liberale.

2 NOVICOV, O. *Consolidarea statutului executorului judecătoresc în Republica Moldova*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://anacec.md/files/Novicov-teza.pdf>

3http://justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Proiect_Plan_de_Actiuni_SIISJ_2020-2023.pdf

Potrivit unor definiții, identificate în literatura de specialitate românească, *profesia liberală* reprezintă o ocupație intelectuală, exercitată pe cont propriu de o persoană (liber-profesionistă) care face parte, în mod obligatoriu, dintr-un ordin profesional.

Roger Dujardin menționează că, din punct de vedere lingvistic, aceasta înseamnă o profesie pentru care cel ce o profesează a obținut calificările și competențele necesare și care constă în oferirea către terți a unor servicii, cu caracter intelectual, alese voluntar de solicitant⁴. Autorul francez Jean Savatier oferă o definiție extrem de concisă profesiilor liberale, prin trei caracteristici ale acestora – activitate intelectuală, independentă și dezinteresată⁵. Această ultimă caracteristică este una generatoare de controverse și trebuie corelată cu faptul că prestarea unei activități de interes public nu înseamnă totuși o activitate dezinteresată, dacă ne referim la aspectul material-financiar. Or, după cum remarcă cercetătorul Nicolae Sadovei, profesiile liberale sunt contaminate de aspectele comerciale, fiind și ele supuse unor legi ale economiei⁶.

Dreptul european face distincție între o profesie liberală și o profesie reglementată⁷. Conform Directivei 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului Europei privind recunoașterea calificărilor profesionale, **profesia liberală** este orice profesie exercitată pe baza unor calificări profesionale corespunzătoare, cu titlu personal, sub propria responsabilitate și independentă din punct de vedere profesional, oferind servicii intelectuale și conceptuale în interesul clientului și al publicului. Exercițarea profesiei poate fi supusă, în statele membre, unor obligații legale specifice, bazate pe legislația națională și reglementările stabilite, în mod autonom, în acest cadru, de către organismul profesional reprezentativ competent, care garantează și ameliorează gradul de profesionalism, calitatea serviciilor și confidențialitatea relațiilor cu clientul⁸.

Curtea Europeană de Justiție (cazul 267/99-Christiane Adam, 11.10.2001) a dat o altă definiție pentru profesiile liberale – „profesiile liberale (.....) sunt activități care presupun un caracter

4 DUJARDIN, R. *La profession d'huissier de justice a statut liberal: une garantie contre la corruption et le blanchiment de l'argent*. În: Contribution des institutions dans l'aménagement de l'espace de liberté, de sécurité et de justice. Edition juridiques et techniques, Paris, 2006, p. 100.

5 SAVATIER, J. *La profession liberale: étude juridique et pratique*. Ed. Lib. Generale de Droit Et de Jurisprudence, Paris, 1947, p. 26.

6 SADOVEI, N. *Dihotomia raportului juridic de muncă*. Editura Faromont Studio, Chișinău, 2011.

7 *Les professions liberale*. Disponibil: <https://www.entreprises.gouv.fr/fr/professions-liberales/professions-liberales>.

8 Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0036-20160524&from=EN> Disponibil: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805df135

intelectual pronunțat, reclamă un nivel înalt de calificare și sunt, de regulă, subiect de clară și strictă reglementare profesională. În exercitarea unor astfel de activități, elementul personal este de o importanță specială și o asemenea exercitare implică întotdeauna un grad mare de independență în realizarea activităților profesionale”⁹.

În viziunea Consiliului European al Profesiilor liberale (CEPLIS), activitățile liber profesioniștilor includ sarcini intelectuale, a căror bună execuție necesită un nivel sporit de cunoștințe juridice, tehnice, iar uneori - științifice. Acestea sunt dobândite prin studii confirmate prin diploma de studii superioare și/sau obținerea unui titlu profesional recunoscut. De asemenea, liber profesionistul este supus unui cod de conduită, aplicabil profesiei sale, elaborat de organismul profesional competent, pentru a proteja interesele celor care au recurs la serviciile acestor profesioniști¹⁰.

Pornind de la definițiile prezentate mai sus, deducem în continuare unele trăsături esențiale comune pentru orice profesie liberală juridică.

Trăsăturile esențiale pe care le are o profesie liberală juridică țin, în principal, de următoarele:

- **modul independent și fără imixtiuni în care ar trebui să fie exercitată o profesie liberală;**
- **existența unor coduri deontologice/de etică profesionale, a statutelor de organizare și funcționare;**
- **controlul de specialitate al statului și/sau a unui organ profesional în privința exercitării legale a unei profesii liberale;**
- **apartenența la un ordin profesional cu atribuții de reglementare a profesiei** - o trăsătură specifică profesiilor liberale este faptul că organelor profesionale le revin sarcini de control a activității membrilor săi. Prin aceasta se realizează autoadministrarea profesiei. Premisa de la care pornesc autoritățile în acordarea acestor atribuții către organul profesional este una conceptual-morală – or, buna-funcționare a profesiei este în interesul primordial al acesteia, dar are și un aspect pragmatic de netăgăduit – or, activitatea de supraveghere implică dedicarea unor resurse; în cazul când această activitate este pusă în sarcina organului profesional, cheltuielile nu cad pe bugetul de

9 *Case Christiane Urbing-Adam v Administration de l'enregistrement et des domaines*. Disponibil: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30db788dcf523cc74da6934fbfebf2310a9.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuKahn0?text=&docid=102105&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=378594>

10 *Valeurs communes des professions libérales (I) dans l'Union européenne*. Disponibil: <https://ceplis.org/wp-content/uploads/2019/09/valeurs-communes-fr.pdf>

stat, ci sunt acoperite de înșiși profesioniști prin diverse cotizații/taxe plătite către organul profesional.

- răspunderea personală pentru actele profesionale săvârșite.

La momentul actual profesiile liberele juridice din Republica Moldova sunt reprezentate, așa cum rezultă din conținutul p. 36², art. 5 din Codul fiscal al Republicii Moldova (în continuare CF al RM), de „*activitatea permanentă desfășurată în cadrul formelor de organizare a activității prevăzute de lege de către avocat, avocat-stagiar, notar public, executor judecătoresc, administrator autorizat, mediator, expert judiciar în cadrul biroului de expertiză judiciară*”¹¹.

Totuși, Legea Republicii Moldova privind sistemul public de asigurări sociale (în continuare Legea nr. 489/1999), în art. 1 dă o altă definiție: „*liber-profesionist ce practică activitate în sectorul justiției – persoană care are înregistrată una din formele de organizare a activității prevăzute de lege de avocat, notar, executor judecătoresc, administrator autorizat, mediator*”¹².

În concluzie, profesiile liberele juridice ocupă un loc distinct în arhitectura statului de drept, reprezentând un pilon esențial pentru garantarea accesului la justiție, protecția drepturilor și libertăților fundamentale și buna funcționare a sistemului juridic. Definirea acestora nu se realizează printr-un act normativ unic, nici la nivel național, nici la nivelul Uniunii Europene, ci rezultă dintr-un ansamblu de reglementări sectoriale, principii generale și jurisprudență relevantă.

¹¹ Codul Fiscal al Republicii Moldova, nr. 1163 din 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62, 1997.

¹² Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-4, 2000.

III. EVOLUȚIA REGLEMENTĂRIILOR LEGALE NAȚIONALE ÎN DOMENIILE ASIGURĂRIILOR SOCIALE ȘI A ASIGURĂRIILOR OBLIGATORII DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ A REPREZENTANȚILOR PROFESIILOR LIBERALE JURIDICE

Odată cu intrarea în vigoare la 01.01.1999 a Legii privind pensiile de asigurări sociale de stat, redenumită mai târziu Legea privind sistemul public de pensii (în continuare Legea 156/1998)¹³ și la 01.07.2000 a Legii nr. 489/1999, în Republica Moldova încep reforme radicale în domeniul asigurărilor sociale. Astfel, acoperirea riscurilor sociale în care nimeresc persoanele, urmează a fi realizată, de cele mai multe ori, din cadrul contribuțiilor de asigurări sociale achitate de către subiecții prevăzuți de lege.

Astfel, Legea nr. 489/1999 prevedea în anul 2000 în art. 3, următoarele principii ale organizării și funcționării sistemului public de asigurări sociale: principiul unicității, potrivit căruia statul organizează și garantează sistemul public bazat pe aceleași norme de drept; principiul egalității, care asigură tuturor participanților la sistemul public - contribuabili și beneficiari - un tratament nediscriminatoriu în ceea ce privește drepturile și obligațiile prevăzute de lege; principiul solidarității sociale, inter și intragenerații, conform căruia participanții la sistemul public își asumă conștient și reciproc obligații și beneficiază de dreptul pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege; principiul obligativității, potrivit căruia persoanele fizice și juridice au, conform legii, obligația de a participa la sistemul public; drepturile de asigurări sociale se exercită corelativ îndeplinirii obligațiilor; principiul contributivității, conform căruia fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul public; drepturile de asigurări sociale se cuvin pe temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite; principiul repartiției, potrivit căruia fondurile de asigurări sociale realizate se redistribuie pentru plata obligațiilor ce revin sistemului public, conform legii; principiul autonomiei, potrivit căruia sistemul public se administrează de sine stătător, pe baza legii.

Reieșind din esența acestor principii și având la bază obligația de a contribui, dar și solidaritatea inter și intra generații, Legea bugetului de asigurări sociale de stat (în continuare Legea BASS) stabilea în fiecare an categoriile de contribuabili la bugetul de asigurări sociale de stat,

¹³ *Legea privind sistemul public de pensii, nr. 156 din 14.10.1998.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-44, 1998.

mărimea contribuțiilor, dar și categoriile de prestații care li se cuveneau beneficiarilor în cazul survenirii anumitor riscuri asigurate.

Referindu-ne la reprezentanții profesiilor liberale juridice, evidențiem că, de-a lungul timpului, acestea au fost supuși tratamentelor diferențiate, fiind chiar supuși discriminării. Analizând diverse prevederi legale, identificăm în Legea BASS pentru anul 2000 că: pentru avocații și notarii, indiferent de forma juridică de organizare a activității, care au obținut licență în modul stabilit de lege, tariful contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii se stabilesc în următoarele mărimi: 10% din onorariile primite pentru acordarea de servicii și 31% din fondul de retribuire a muncii și alte recompense ale salariaților angajați în baza contractelor de muncă¹⁴. Prevederi aproape identice se conțin și în Legea BASS pentru anul 2001, pentru avocații și notarii, care au obținut licență în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare a activității, stabilindu-se 10 la sută din onorariile primite pentru acordarea de servicii **fără deducerea cheltuielilor** și 31 la sută la fondul de retribuire a muncii și alte recompense ale salariaților angajați în baza contractelor de muncă¹⁵. În anul 2002 reglementările legale prevedeau că notarii și avocații achitau - 15 la sută din onorariile primite pentru acordarea de servicii, **după deducerea cheltuielilor de retribuire a muncii salariaților angajați în baza contractelor individuale de muncă**, iar pentru fiecare persoană angajată în baza unui contract individual de muncă - 29 la sută la fondul de retribuire a muncii și alte recompense persoanelor angajate¹⁶.

Doar în anul 2003 prevederile legale se modifică, avocații și notarii achitând taxă lunară fixă calculată din tariful de 29% la baza de calcul, egală cu trei salarii medii lunare pe economie prognozate pentru acest an, contribuția de asigurări sociale de stat obligatorii stabilită, asigurându-le dreptul la toate tipurile de prestații de asigurări sociale¹⁷. Reglementări distinse au existat și în anul 2004, mărimea contribuției de asigurări sociale de stat, fiind raportată la onorariile care

14 *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2000, nr. 920 din 12.04.2000*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 63-64, 2000.

15 *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2001, nr. 1400 din 07.12.2000*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 169-176, 2000.

16. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2002, nr. 740 din 20.12.2001*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 161, 2001

17 *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2003, nr. 1519 din 02.12.2002*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 190, 2002.

depășeau sau nu, 3 salarii medii lunare pe economie, prognozate pentru anul 2004 (vezi tabelul de mai jos)¹⁸.

Categoria contribuabililor și asiguraților	Tariful contribuției și baza de calcul	Termenul de transferare	Tipurile de prestații sociale asigurate
1	2	3	4
Avocații care au obținut licență în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare, ale căror sume primite lunar (onorarii) pentru acordarea de servicii nu depășesc 3 salarii medii lunare pe economie, prognozate pentru anul 2004, după scăderea cheltuielilor aferente fondului de retribuire a muncii salariaților angajați în bază de contract individual de muncă și a contribuțiilor de asigurări sociale calculate la acest fond	10 % din suma primită pentru acordarea de servicii	lunar, până la data de 10 a lunii imediat următoare celei de gestiune	pensia de asigurări sociale de stat și indemnizația pentru înmormîntare
Avocații care au obținut licență în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare, ale căror sume primite lunar (onorarii) pentru acordarea de servicii depășesc 3 salarii medii lunare pe economie, prognozate pentru anul 2004, după scăderea cheltuielilor aferente fondului de retribuire a muncii salariaților angajați în bază de contract individual de muncă și a contribuțiilor de asigurări sociale calculate la acest fond	taxă lunară fixă calculată conform tarifului de 28 % la baza de calcul egală cu 3 salarii medii lunare pe economie prognozate pentru anul 2004	lunar, până la data de 10 a lunii imediat următoare celei de gestiune	toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat
Notarii de stat care au obținut licență în modul stabilit de lege	28% la fondul de retribuire a muncii și la alte recompense	lunar, până la sfîrșitul lunii imediat următoare celei de gestiune	toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat
Notarii privați care au obținut licență în modul stabilit de lege	10% din suma venitului lunar după scăderea cheltuielilor aferente fondului de retribuire a muncii salariaților angajați în bază de contract individual de muncă și a contribuțiilor de asigurări sociale calculate la acest fond, dar nu mai mult de taxa lunară fixă calculată conform tarifului de 28% la baza de calcul egală cu 3 salarii medii lunare pe economie prognozate pentru anul 2004 și nu mai puțin 60 lei lunar.	lunar, până la data de 10 a lunii imediat următoare celei de gestiune	toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat

Analizând reglementările legale care au urmat în anii următori, constatăm o abordare foarte diferită a acestor categorii de contribuabili la bugetul de asigurări sociale de stat. Pe parcursul anilor 2005 și 2006 avocații și notarii privați, au achitat sume fixe de contribuții, garantându-li-se doar dreptul la pensie minimă de asigurări sociale și la ajutor de deces. În 2007 în calitate de plătitori de

¹⁸ *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2004, nr. 519 din 18.12.2003.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-5, 2004.

contribuții apar avocații și notarii privați, exceptând pensionarii, invalizii¹⁹ precum și persoanele care se atribuie la alte categorii de plătitori.

Reglementări asemănătoare se mențin până în anul 2020 (vezi tabelul de mai jos), reprezentanții profesiilor liberale juridice, achitând tarife fixe ale contribuțiilor de asigurări sociale, fapt care le-a oferit doar dreptul la pensie minimă pentru limită de vârstă și la ajutor de deces. Toate datele înscrise în tabelul de mai jos constituie extrase din Legile BASS pe anii 2005-2020.

Anul	Plătitorii și asigurații	Tariful contribuției	Tipurile prestațiilor sociale asigurate
2005	Avocații și notarii privați care au obținut licență în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare	1374 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă de asigurări sociale de stat și ajutorul de deces
2006	Avocații și notarii privați care au obținut licență în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare	2013 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă de asigurări sociale de stat și ajutorul de deces
2007	Avocații și notarii privați, care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)	2318 de lei anual pentru asigurarea Individual	Pensia minimă de asigurări sociale de stat și ajutorul de deces
2008	Avocații sau notarii privați, care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)	2920 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă de asigurări sociale de stat și ajutorul de deces
2009	notarii de stat	23% la fondul de salarizare și la alte	Toate tipurile de prestații de asigurări

19 La etapa actuală, reglementările legale utilizează noțiunea: „persoană cu dizabilități”.

		recompense	sociale de stat
2009	Avocații sau notarii privați, care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)	3708 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă și ajutorul de deces
2010	Avocații, notarii publici, care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)	4044 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă și ajutorul de deces
2011	Avocații privați, notarii publici și executorii judecătorești care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege indiferent de forma juridică de organizare, mediatorii care activează în baza atestatului eliberat de către Consiliul de mediere (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)	4368 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă și ajutorul de deces
2012	Avocații privați, notarii publici și executorii judecătorești care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege indiferent de forma juridică de organizare, mediatorii care	4704 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces

	activează în baza atestatului eliberat de către Consiliul de mediere, (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)		
2013	Avocații, notarii publici și executorii judecătorești care activează în baza licenței obținute în modul stabilit de lege indiferent de forma juridică de organizare, mediatorii care activează în baza atestatului eliberat de către Consiliul de mediere, (cu excepția pensionarilor, invalizilor, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege)	5220 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces
2014	Avocații, notarii publici, executorii judecătorești și mediatorii care au obținut dreptul de a desfășura activitate în modul stabilit de lege, indiferent de forma juridică de organizare	5748 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces
2015	Notarii, învestiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești, învestiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații, care au înregistrată una din formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii	6372 de lei anual pentru asigurarea individual	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces
2016	Notarii învestiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești învestiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații care au înregistrată una din formele de organizare a	7032 de lei anual pentru asigurarea individuală	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces

	activității de avocat în condițiile legii; administratorii autorizați, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, persoanelor supuse asigurării de stat obligatorii din bugetul de stat, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege		
2017	Notarii investiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești investiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații care au înregistrată una din formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii; administratorii autorizați, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege	7512 de lei anual pentru asigurarea individuală	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces
2018	Notarii investiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești investiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații care au înregistrată una din formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii; administratorii autorizați, care au înregistrată una din formele de organizare a activității de administrator în condițiile legii, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de	8424 de lei anual	Pensia minimă pentru limită de vârstă (stagiul de cotizare) și ajutorul de deces

	asigurări sociale de stat, stabilită de lege		
2019	Notarii investiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești investiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații care au înregistrată una din formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii; administratorii autorizați, care au înregistrată una din formele de organizare a activității de administrator în condițiile legii, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege.	9456 de lei anual	Pensia minimă pentru limită de vârstă și ajutorul de deces
2020	Notarii investiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești investiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații care au înregistrată una din formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii; administratorii autorizați, care au înregistrată una din formele de organizare a activității de administrator în condițiile legii, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege.	10740 de lei anual	Pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces

În concluzie, evidențiem că modificări esențiale în cadrul actelor normative din domeniu, au fost introduse doar în anul 2021, reprezentanților profesiilor liberale juridice garantându-li-se

dreptul la toate prestațiile de asigurări sociale. Aceste aspecte vor fi supuse analizei detaliate în cadrul Subiectului IV: „Realizarea drepturilor la prestații de asigurări sociale, de către reprezentanții profesiilor liberale juridice, începând cu 01.01.2021”.

IV. REALIZAREA DREPTURILOR LA PRESTAȚII DE ASIGURĂRI SOCIALE, DE CĂTRE REPREZENTANȚII PROFESIILOR LIBERALE JURIDICE, ÎNCEPÂND CU 01.01.2021

Anul 2021 a constituit începutul unor reforme în sistemul asigurărilor sociale al reprezentanților profesiilor liberale juridice. Astfel, Legea 489/1999 a fost supusă mai multor modificări, printre care introducerea noțiunii: „liber profesionist ce practică activitate în sectorul justiției”, acesta fiind, după cum am mai relatat în cadrul studiului, *persoana care are înregistrată una din formele de organizare a activității prevăzute de lege, de avocat, notar, executor judecătoresc, administrator autorizat, mediator*. Respectiv, în art. 4 a Legii enunțate supra, este introdusă o nouă categorie a persoanelor asigurate obligatoriu, și anume: liber profesioniști care practică activitate în sectorul justiției. În cadrul art. 17, în calitate de plătitori ai contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat, de asemenea, sunt indicați, începând cu 01.01.2021, liber profesioniștii care practică activitate în sectorul justiției. Articolul 19 obligă această categorie de persoane, în calitate de asigurați, să achite integral cota de contribuții de asigurări sociale, corespunzătoare condițiilor de muncă.

Plata contribuției de asigurări sociale datorată de către reprezentanții profesiilor liberale juridice, se face lunar. Tot de la 01.01.2021, în cadrul Anexei 1 a Legii 489/1999, este introdusă prevederea care vizează obligația liber profesioniștilor care practică activitate în sectorul justiției, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor care se încadrează în alte categorii de plătitori, să achite o contribuție fixă în conformitate cu Legea bugetului asigurărilor sociale de stat, care se adoptă anual. Aceasta se achită lunar câte 1/12 din suma anuală până la data de 25 a lunii următoare lunii de gestiune.

Este important că achitarea acestei contribuții fixe la bugetul asigurărilor sociale de stat oferă liber profesioniștilor care practică activitate în sectorul justiției, dreptul la toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat. În acest context, această categorie de plătitori, diferențiază de fondatorii întreprinderilor individuale, inclusiv fondatorii gospodăriilor țărănești (de fermier); *personae fizice* care desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul, cu excepția comerțului cu mărfuri supuse accizelor; persoanele fizice care exercită activități în domeniul achizițiilor de produse din fitotehnie și/sau horticultură și/sau de obiecte ale regnului vegetal, titularii patentei de întreprinzător etc., deoarece pentru aceste categorii de persoane, deși legea

stabilește o contribuție fixă, care urmează a fi achitată lunar, prestațiile care se vor achita, în cazul survenirii riscurilor sociale asigurate, vor fi doar pensia pentru limită de vârstă și ajutorul de deces.

Pentru comparație, evidențiem că în anul 2020 notarii investiți în funcție în modul stabilit de lege; executorii judecătorești investiți în funcție în modul stabilit de lege; avocații care au înregistrată una dintre formele de organizare a activității de avocat în condițiile legii; administratorii autorizați, care au înregistrată una dintre formele de organizare a activității de administrator în condițiile legii, cu excepția pensionarilor, persoanelor cu dizabilități, precum și a persoanelor care se încadrează în altă categorie de plătitori de contribuții de asigurări sociale de stat, stabilită de lege, se regăseau în aceeași categorie cu fondatorii întreprinderilor individuale, cu persoanele fizice care desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul, cu excepția comerțului cu mărfuri supuse accizelor; cu persoanele fizice care exercită activități în domeniul achizițiilor de produse din fitotehnie și/sau horticultură, și/sau de obiecte ale regnului vegetal. Respectiv, toate aceste categorii de persoane au achitat în anul 2020 o taxă fixă în conformitate cu prevederile Legii BASS, având dreptul doar la pensie pentru limită de vârstă și ajutor de deces.

Din aceste prevederi legale rezultă că, anume 01.01.2021 constituie data de la care reprezentanții profesiilor liberale juridice, au obținut dreptul de a beneficia de toate prestațiile de asigurări sociale pe care le prevede legea.

În acest context, amintim că Legea 156/1998 identifică mai multe categorii de *pensii și anume: pensia pentru limită de vârstă, pensia de dizabilitate, pensia de urmaș, pensia anticipată pentru carieră lungă etc.*

De o importanță deosebită sunt prestațiile de asigurări sociale pe care le prevede Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale (în continuare Legea 289/2004). În cadrul acestui act, sunt prevăzute în art. 5 mai multe tipuri de prestații de asigurări sociale: *indemnizația pentru incapacitatea temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau de accidente nelegate de muncă; indemnizația pentru prevenirea îmbolnăvirilor, numită și indemnizația pentru carantină; prestația pentru recuperarea capacității de muncă; indemnizația de maternitate; indemnizația unică pentru perioada de încredințare a copilului adoptabil; indemnizația unică pentru copilul adoptat sau luat în plasament în serviciul de tutela/curatelă; indemnizația pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani, indemnizația pentru creșterea copilului cu vârsta mai mare de trei ani adoptat sau luat în plasament*

în serviciul de tutela/curatelă; indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav, indemnizația paternală și ajutorul de deces.

Respectiv, în acest context, în cadrul actului legislativ este prevăzut că primele cinci zile calendaristice de incapacitate temporară de muncă se plătesc din mijloacele liber profesionistului ce practică activitate în sectorul justiției, însă nu mai mult de 15 zile cumulative pe parcursul unui an calendaristic, în cazul mai multor perioade de incapacitate temporară de muncă. Începând cu a șasea zi calendaristică de incapacitate temporară de muncă, iar în cazul mai multor perioade de incapacitate temporară de muncă, începând cu prima zi după expirarea celor 15 zile cumulative plătite din mijloacele liber profesionistului ce practica activitate în sectorul justiției, indemnizația se va plăti din mijloacele bugetului asigurărilor sociale de stat. De asemenea, liber profesioniștii care practică activitate în sectorul justiției, au dreptul la indemnizație lunară pentru creșterea copilului conform unei din opțiunile prevăzute la art. 18 alin.(1) din Legea 289/2004, dacă confirmă stagiul de cotizare prevăzut de lege.

Venitul lunar asigurat pentru liber profesioniștii ce practică activitate în sectorul justiției se determină prin împărțirea a 1/12 a taxei fixe a contribuției de asigurări sociale de stat stabilite pentru anul corespunzător, la cota tarifului contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii pentru angajatorii sectorului privat pentru această perioadă. Venitul lunar asigurat determinat se include în calcul în lunile pentru care au fost plătite taxele fixe ale contribuției de asigurări sociale de stat obligatorii, stabilite începând cu 01.01.2021.

În cazul în care liber profesionistul care practică activitate în sectorul justiției pe parcursul celor 12 luni calendaristice premergătoare lunii survenirii riscului asigurat, nu a realizat venit asigurat din motiv de beneficiere de indemnizație de maternitate și/sau de indemnizație pentru creșterea copilului, cuantumul indemnizației de maternitate și al indemnizației lunare pentru creșterea copilului se va stabili din baza de calcul în al cărei temei s-au calculat aceste indemnizații pentru copilul precedent, inclusiv în cazul în care a beneficiat de anumite plăți unice pe parcursul perioadei luate în calcul.

Cu referire la cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă, evidențiem că art. 13 a Legii 289/2004 evidențiază că, cuantumul lunar al indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă se stabilește diferențiat în funcție de durata stagiului de cotizare, după cum urmează, 60% din baza de calcul, în cazul unui stagiu de cotizare de până la 5 ani, 70% din baza de calcul, în cazul unui stagiu de cotizare cuprins între 5 și 8 ani și 90% din baza de calcul, în cazul

unui stagiului de cotizare de peste 8 ani. Pentru anumite situații ce vizează: prezența tuberculozei, a unei boli oncologice etc. sunt stabilite excepții, mărimea indemnizației constituind 100% din baza de calcul.

Totodată, cuantumul lunar al indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă plătit din mijloacele liber profesionistului care practică activitate în sectorul justiției se va stabili în proporție de 75% din salariul mediu lunar prognozat pe economie, stabilit de Guvern pentru anul în care s-a produs riscul. De asemenea, liber profesioniștii care practică activitate în sectorul justiției au dreptul la indemnizație lunară pentru creșterea copilului, din ziua următoare datei expirării concediului de maternitate, fără condiția aflării în concediu pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani. Este important să menționăm că, controlul asupra corectitudinii stabilirii, calculării și plății indemnizațiilor achitate din mijloacele liber profesionistului care practică activitate în sectorul justiției, se exercită de către Inspectoratul de Stat al Muncii.

Indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă acordată din mijloacele liber profesionistului care practică activitate în sectorul justiției, se stabilește în temeiul certificatului medical pe suport de hârtie, în original. În acest caz, la calculul stagiului de cotizare necesar pentru stabilirea indemnizațiilor, se includ perioadele pentru care a fost plătită taxa fixă a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii stabilite, începând cu 01.01.2021.

Reglementări, cu referire la asigurarea socială a reprezentanților profesiilor liberale juridice, se conțin și în cadrul Legii asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale (în continuare Legea 756/1999). În cazul survenirii unui accident de muncă sau constatării unei boli profesionale cuantumul indemnizației pentru incapacitate temporară de muncă plătite din mijloacele liber-profesionistului ce practică activitate în sectorul justiției se stabilește în proporție de 100% din salariul mediu lunar prognozat pe economie, stabilit de Guvern, pentru anul în care s-a produs riscul asigurat. Aceasta se va acorda pentru 20 de zile calendaristice, calculate de la data pierderii temporare a capacității de muncă, de către liber-profesionistul ce practică activitate în sectorul justiției la care s-a produs accidentul de muncă sau s-a constatat îmbolnăvirea profesională, din mijloacele proprii, iar din a 21-a zi calendaristică – de către Casa Națională de Asigurări Sociale, din mijloacele bugetului asigurărilor sociale de stat²⁰.

²⁰ *Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale, nr. 756 din 24.12.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 31-33 din 2000.*

Analizând datele prezentate de către Casa Națională de Asigurări Sociale (vezi tabelele de mai jos)²¹, evidențiem că cel mai activ, pe parcursul anilor 2022-2025, și-au realizat drepturile în domeniul asigurărilor sociale, avocații și notarii. Astfel, avocații au beneficiat pe parcursul acestor ani de toate categoriile de prestații de asigurări sociale, iar notarii nu au solicitat doar indemnizație paternală, iar indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav a fost solicitată doar în anul 2023 și a constituit 386 de lei. În rest, toate categoriile de prestații de asigurări sociale au constituit drepturi realizate de către avocați și notari.

În cazul executorilor judecătorești, lucrurile stau altfel. Aceștia, pe parcursul anilor 2022-2025, nu au beneficiat de pensie de urmaș, iar de indemnizație paternală au beneficiat doar în 2022, fiind achitată suma de 3803,43.

Dacă analizăm datele care se referă la administratorii autorizați, aceștia doar au virat contribuții de asigurări sociale pe parcursul anilor 2022-2025, dar au beneficiat foarte puțin de prestații de asigurări sociale. Indemnizația de maternitate femeilor asigurate și soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați a fost achitată în anul 2022 în sumă de 71.470,34 lei, iar indemnizația paternală în anul 2023 - în sumă de 3803,43 lei. Nici un administrator autorizat nu a beneficiat pe parcursul acestei perioade de indemnizație unică la nașterea copilului, iar pe parcursul anilor 2024 și 2025, nu au beneficiat de indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la vârsta de 2 ani. Respectiv, în anul 2025, nici un administrator autorizat nu a beneficiat de indemnizație lunară pentru creșterea copilului conform opțiunilor stabilite de lege. De asemenea, este important să menționăm, că nici un administrator autorizat nu și-a realizat dreptul la indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav.

Cu referire la mediatori evidențiem că avem în Republica Moldova câțiva mediatori plătitori de contribuții de asigurări sociale. În 2022, această contribuție a fost plătită de către un mediator, în 2023 - nu a contribuit nici un mediator, în 2024 – doi mediatori și în 2025 – șapte mediatori. Respectiv, doar în anul 2022, mediatorul care a achitat contribuția de asigurări sociale, a beneficiat de indemnizația unică la nașterea copilului în mărime de 10.068,00 lei. În rest, mediatorii nu au beneficiat nici de o prestație de asigurări sociale.

21 Toate datele din cadrul acestor tabele sunt furnizate de către Casa Națională de Asigurări Sociale, la solicitarea Ministerului Justiției.

În acest context, concluzionăm că, pe de o parte, reprezentanții profesiilor liberale juridice pledează pentru o realizare mai activă a drepturilor în domeniul asigurărilor sociale, iar, pe de altă parte, cifrele ne arată că unele categorii dintre ei, de fapt, nu-și realizează aceste drepturi, din cauza unor factori obiectivi: activități care nu le permit lipsa de la serviciu; termene foarte restrânse pentru realizarea unor acțiuni, fapt care, până la urmă, limitează posibilitatea acestora de a-și realiza dreptul la anumite prestații de asigurări sociale.

Pentru profesia de avocat

Anul	Nr. de plătitori de contribuții	Suma achitată de avocați cu titlu de contribuții	Suma îndreptată spre plată către persoanele asigurate cu titlu de										
			Pensia pentru limită de vîrsta	Pensia de dizabilitate	Pensia de urmaș	Indemnizație de maternitate femeilor asigurate și soților aflate la întreținerea soților asigurați	Indemnizație paternală.	Indemnizație unică la nașterea copilului.	Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la vîrsta de 2 ani.	Indemnizație lunară pentru creșterea copilului, conform tuturor opțiunilor.	Indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav.	Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau accidente nelegate de muncă	Alte prestații (ajutor de deces, alocații lunare de stat, alocații lunare persoanelor cu dizabilități, alocație pentru persoane vîrstnice, alocații de stat pentru merite deosebite fața de stat, alocație pentru îngrijire însoțire și supraveghere, persoane cu dizabilitați severe din copilărie).
2022	1193	27550873,93	5906308,55	918143,56	145193,64	694699,17	30798,72	119598,00	56069,48	500926,16	56313,89	448378,22	860385,94
2023	1144	29154850,17	7497960,40	1398960,92	161165,40	1076618,66	55622,26	96660,00	221281,73	971996,39	55970,19	390717,15	1003861,53
2024	936	28038815,24	9594919,99	2544309,30	151715,32	540323,68	56497,97	20000,00	117816,13	882173,62	70642,40	656339,42	1311895,40
2025	962	25790699,13	12144804,07	3429836,35	17197,80	400199,72	50198,82	42700,00	84640,01	756079,63	90153,23	396546,26	1742363,90

Pentru profesia de notar

Anul	Nr. de plătitori de contribuții	Suma achitată de notari cu titlu de contribuții	Suma îndreptată spre plată către persoanele asigurate cu titlu de										
			Pensia pentru limită de vîrsta	Pensia de dizabilitate	Pensia de urmaș	Indemnizație de maternitate femeilor asigurate și soțiilor aflate la întreținerea soților asigurați	Indemnizație paternală.	Indemnizație unică la nașterea copilului.	Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la vîrsta de 2 ani.	Indemnizație lunară pentru creșterea copilului, conform tuturor opțiunilor.	Indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav.	Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau accidente nelegate de muncă	Alte prestații (ajutor de deces, alocații lunare de stat, alocații lunare persoanelor cu dizabilități, alocație pentru persoane vîrstnice, alocații de stat pentru merite deosebite fața de stat, alocație pentru îngrijire însoțire și supraveghere, persoane cu dizabilitați severe din copilărie).
2022	219	5140682,27	18050388,28	393199,92	0,00	142999,66	0,00	40272,00	15000,00	103206,74	0,00	35922,11	117322,40
2023	218	5845380,78	20072692,44	493975,52	0,00	73091,76	0,00	32796,00	77519,34	81230,31	386,00	44419,60	117322,50
2024	217	5847837,16	21546228,90	510060,46	0,00	132442,14	0,00	60000,00	55820,92	136255,99	0,00	16756,85	112800,00
2025	217	6167304,56	22680786,55	694400,19	0,00	177940,02	0,00	21350,00	53390,32	303600,00	0,00	15758,82	152180,12

Pentru profesia de executor judecătoresc

Anul	Nr. de plătitori de contribuții	Suma achitată de executori judecătorești cu titlu de contribuții	Suma îndreptată spre plată către persoanele asigurate cu titlu de										
			Pensia pentru limită de vîrsta	Pensia de dizabilitate	Pensia de urmaș	Indemnizație de maternitate femeilor asigurate și soților aflate la întreținerea soților asigurați	Indemnizație paternală.	Indemnizație unică la nașterea copilului.	Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la vîrsta de 2 ani.	Indemnizație lunară pentru creșterea copilului, conform tuturor opțiunilor.	Indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav.	Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau accidente nelegate de muncă	Alte prestații (ajutor de deces, alocații lunare de stat, alocații lunare persoanelor cu dizabilități, alocație pentru persoane vîrstnice, alocații de stat pentru merite deosebite fața de stat, alocație pentru îngrijire însoțire și supraveghere, persoane cu dizabilități severe din copilărie).
2022	147	3536191,81	45772,74	226607,79	0,00	38162,85	3803,43	9459,00	6000,00	35680,02	12722,01	34984,79	45603,68
2023	150	4114577,82	261506,76	303889,15	0,00	162674,02	0,00	32796,00	43636,56	43572,24	12847,57	62249,11	53411,81
2024	143	4048210,40	376573,11	329102,16	0,00	216816,93	0,00	20000,00	32426,88	140975,75	5007,37	40586,44	78823,63
2025	139	4024949,19	488390,76	359251,98	0,00	0,00	0,00	0,00	12000,00	174185,68	18973,10	103602,44	77310,76

Pentru profesia de administrator autorizat

Anul	Nr. de plătitori de contribuții	Suma achitată de administratori autorizați cu titlu de contribuții	Suma îndreptată spre plată către persoanele asigurate cu titlu de										
			Pensia pentru limită de vîrsta	Pensia de dizabilitate	Pensia de urmaș	Indemnizație de maternitate femeilor asigurate și soților aflate la întreținerea soților asigurați	Indemnizație paternală.	Indemnizație unică la nașterea copilului.	Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la vîrsta de 2 ani.	Indemnizație lunară pentru creșterea copilului, conform tuturor opțiunilor.	Indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav.	Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau accidente nelegate de muncă	Alte prestații (ajutor de deces, alocații lunare de stat, alocații lunare persoanelor cu dizabilități, alocație pentru persoane vîrstnice, alocații de stat pentru merite deosebite față de stat, alocație pentru îngrijire însoțire și supraveghere, persoane cu dizabilități severe din copilărie).
2022	50	1023414,99	0,00	0,00	0,00	71470,34	0,00	0,00	9000,00	49261,73	0,00	13909,75	0,00
2k023	47	1181151,46	0,00	0,00	0,00	0,00	3803,43	0,00	26322,58	148851,47	0,00	4094,72	0,00
2024	49	1305801,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	20700,50	0,00	3165,42	0,00
2025	41	1173449,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3162,79	0,00

Pentru profesia de mediator

Anul	Nr. de plătitori de contribuții	Suma achitată de mediat ori cu titlu de contribuții	Suma îndreptată spre plată către persoanele asigurate cu titlu de										
			Pensia pentru limită de vîrsta	Pensia de dizabilitate	Pensia de urmaș	Indemnizație de maternitate femeilor asigurate și soților aflate la întreținerea soților asigurați	Indemnizație paternală.	Indemnizație unică la nașterea copilului.	Indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului până la vîrsta de 2 ani.	Indemnizație lunară pentru creșterea copilului, conform tuturor opțiunilor.	Indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav.	Indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de boli obișnuite sau accidente nelegate de muncă	Alte prestații (ajutor de deces, alocații lunare de stat, alocații lunare persoanelor cu dizabilități, alocație pentru persoane vîrstnice, alocații de stat pentru merite deosebite fața de stat, alocație pentru îngrijire însoțire și supraveghere, persoane cu dizabilități severe din copilărie).
2022	1	8348,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10068,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2023	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2024	2	20829,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2025	7	59965,76	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

V. PERCEPȚIA SISTEMELOR DE ASIGURĂRI SOCIALE ȘI ASIGURĂRI OBLIGATORII DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ DE CĂTRE REPREZENTANȚII PROFESIILOR LIBERALE JURIDICE SI CARENȚELE IDENTIFICATE DE CĂTRE ACEȘTIA

Conform metodologiei stabilite pentru elaborarea prezentului studiu, au fost programate și realizate discuții cu reprezentanții profesiilor liberale juridice, care au cea mai mare pondere printre contribuabilii la Bugetul asigurărilor sociale de stat și la Fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală.

Astfel, opiniile reprezentanților profesiilor liberale juridice s-au conturat după cum urmează:

- În cadrul discuțiilor avute cu reprezentanți ai **profesiei de executor judecătoresc** au fost identificate mai multe dificultăți sistemice legate de garanțiile sociale, în special în ceea ce privește dreptul la pensie și mărimea prestațiilor de asigurări sociale. Aceste aspecte relevă existența unui dezechilibru între contribuțiile virate de către executori de-a lungul carierei și protecția socială efectivă de care aceștia beneficiază la momentul pensionării.

Executorii judecătorești au subliniat faptul că **nivelul estimativ al pensiilor** pe care urmează să le primească, la momentul atingerii vârstei de pensionare, este **considerabil redus** și nu reflectă nici durata activității, nici **efortul profesional susținut**, nici **riscurile inerente exercitării profesiei**. Aceștia au remarcat că activitatea de executare silită presupune expunere constantă la situații conflictuale, inclusiv riscul de violență fizică sau psihologică, presiuni din partea debitorilor sau a terților interesați, precum și o responsabilitate juridică sporită, care justifică, în opinia lor, un nivel adecvat al protecției sociale la final de carieră.

Un element deosebit de problematic semnalat de executori, vizează **dificultățile în recunoașterea dreptului la pensionare anticipată pentru carieră lungă**. În mod specific, aceștia au indicat că perioada cuprinsă între anii **2011–2020**, în care contribuțiile de asigurări sociale au fost achitate sub forma unor **sume fixe, garantându-le doar dreptul la pensie minimă pentru limită de vârstă și ajutor de deces**, nu este recunoscută

de autoritățile competente drept **perioadă contributivă** în sensul legislației privind sistemul public de pensii, pentru a obține pensia anticipată pentru carieră lungă²². Această situație are consecințe directe asupra posibilității de valorificare a vechimii în muncă necesare pentru obținerea pensiei anticipate, afectând în mod disproporționat o categorie profesională care, deși a contribuit constant la bugetul asigurărilor sociale de stat, nu beneficiază de recunoașterea integrală a acestei contribuții.

Mai mult decât atât, aceeași perioadă nu este luată în calcul de către Casa Națională de Asigurări Sociale nici în ipoteza stabilirii pensiei executorilor judecătorești prin raportare la **regimul aplicabil funcționarilor publici** (pentru acei dintre executorii judecătorești care, anterior anului 2010 au activat în calitate de funcționari publici – or, acesta era statutul executorilor judecătorești până la reformarea radicală a sistemului de executare silită prin liberalizarea acestuia). Această excludere generează un tratament diferențiat, care ridică semne de întrebare sub aspectul echității și al proporționalității regimului de protecție socială aplicabil executorilor judecătorești. Totuși, în această privință există două decizii favorabile executorilor judecătorești emise în primă instanță de către judecătoria Chișinău, sediul Râșcani²³.

În acest context, unii executori judecătorești și-au exprimat **disponibilitatea de a contribui financiar cu o sumă mai mare**, prin mecanisme voluntare, în vederea asigurării unui nivel mai ridicat al viitoarei pensii. Această poziție relevă o deschidere clară față de soluții de natură contributivă, care să permită ajustarea cuantumului prestațiilor sociale în funcție de contribuțiile efectiv achitate, cu condiția existenței unui cadru normativ clar, predictibil și echitabil. Specificul activității executorilor judecătorești este determinat de existența unor termene procesuale strict reglementate, adesea de o durată extrem de redusă (de ordinul a 24 de ore, 3 zile sau alte termene similare), a căror respectare este esențială

22 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YmEwZTVIYjgtMGM3ZS00OWYzLTlhY2YtMGQxNTM5NWNkNDYx

23 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NWJiZWRIYzk tNzkzNi00ZGJjLWE5ODAtYjFjNDMzMTE1NTI2 si chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTdjNDBiMmYtYjkyYi00NDcxLWJhMTItNDdlNWQ0OTBiYWNi

pentru legalitatea și eficiența procedurii de executare silită. Aceste constrângeri procedurale impun o prezență constantă și continuă la birou, limitând semnificativ posibilitatea executorilor judecătorești de a absența pentru perioade mai îndelungate. În aceste condiții, chiar și în situații obiective, precum boala, executorii judecătorești evită, în practică, utilizarea concediilor medicale, întrucât lipsa temporară de la activitate poate compromite respectarea termenelor legale, poate genera întârzieri procedurale și, implicit, riscuri de răspundere profesională. Drept urmare, dreptul la concediu medical rămâne, în multe cazuri, unul mai degrabă formal, decât efectiv exercitat. Totodată, exercitarea altor forme de concedii sociale este, de asemenea, sever limitată, întrucât orice întrerupere a activității se reflectă direct asupra volumului de lucrări gestionate, asupra continuității procedurilor de executare și asupra obligațiilor față de părțile implicate.

Astfel, deși executorii judecătorești contribuie la sistemul de asigurări sociale în condiții similare altor categorii de contribuabili, posibilitatea lor reală de a beneficia de prestațiile corespunzătoare, este considerabil redusă. Prin urmare, această situație evidențiază un dezechilibru între obligațiile profesionale ale executorilor judecătorești, caracterizate printr-un regim procedural rigid și termene imperative, și exercitarea efectivă a drepturilor sociale garantate în mod formal de cadrul normativ, ceea ce justifică necesitatea unei abordări diferențiate și adaptate specificului acestei profesii în cadrul sistemului de protecție socială.

Totodată, absența executorului judecătoresc de la birou pentru o perioadă mai îndelungată are consecințe directe asupra relațiilor profesionale și a clientelei. Într-un domeniu caracterizat de concurență și de dependența activității de încrederea continuă a creditorilor și a altor beneficiari ai procedurii de executare, întreruperea activității poate determina pierderea sau deteriorarea clientelei, cu efecte economice semnificative. Acest risc constituie un factor determinant care descurajează executorii judecătorești să recurgă la concedii medicale sau la alte forme de concedii sociale.

Opinia exprimată de executorii judecătorești evidențiază necesitatea reconsiderării modului de reglementare a contribuțiilor de asigurări sociale pentru profesiile liberale juridice cu atribuții de interes public, în special sub aspectul recunoașterii perioadelor contributive din perioada 2011-2021 și al corelării dintre nivelul contribuțiilor și cuantumul prestațiilor acordate. În lipsa unor mecanisme flexibile care să permită majorarea voluntară

a contribuțiilor și valorificarea integrală a vechimii în muncă, există riscul perpetuării unei stări de insecuritate socială, incompatibile cu rolul și responsabilitățile asumate de executorii judecătorești în cadrul sistemului de justiție.

- În cadrul discuțiilor avute de către autoarele studiului și cu **reprezentanții profesiei de notar**, au fost exprimate o serie de opinii și preocupări relevante referitoare la funcționarea actuală a sistemului de prestații și garanții sociale, precum și a mecanismelor de asigurare medical, aplicabile notarilor și personalului angajat al acestora. Aceste opinii reflectă atât disponibilitatea profesiei de a contribui la consolidarea sistemului de asigurări sociale, cât și anumite disfuncționalități percepute în cadrul normativ și practic existent.

Un prim aspect reliefat de notari vizează **deschiderea acestora față de participarea la fonduri de pensii facultative**, ca instrument complementar sistemului public de pensii. Reprezentanții profesiei consideră că un asemenea mecanism ar putea contribui la sporirea securității financiare la vârsta pensionării, în condițiile în care veniturile realizate în perioada activă nu se reflectă întotdeauna într-un nivel adecvat al pensiei publice. Totodată, această disponibilitate este însoțită de **îngrijorări persistente privind cuantumul viitoarei pensii**, în special în raport cu contribuțiile efectiv achitate de-a lungul anilor și cu durata activității profesionale.

În acest context, notarii au subliniat că **vârsta medie a practicienilor din domeniu statuiască între 40 și 50 de ani**, ceea ce indică o etapă avansată a carierei profesionale, în care problematica pensiei și a protecției sociale capătă o importanță sporită. Această realitate demografică accentuează necesitatea unor soluții sustenabile și previzibile în materie de asigurări sociale, care să răspundă specificului profesiei notariale, caracterizată prin exercitarea unei activități independente, dar supuse unor obligații fiscale și sociale semnificative.

Situația este percepută ca fiind **suplimentar împovărătoare** prin faptul că notarii sunt obligați nu doar să achite contribuțiile de asigurări sociale și prima de asigurare medicală în nume propriu, ci și să suporte contribuțiile aferente **angajaților din cadrul birourilor notariale**. Această dublă sarcină financiară este resimțită în mod deosebit în contextul în care beneficiile efective obținute din sistemul de prestații sociale sunt considerate reduse sau insuficient valorificate.

Un argument frecvent invocat de reprezentanții profesiei este acela că, în practică, **atât notarii, cât și angajații acestora apelează foarte rar la concedii sociale sau medicale**. Activitatea notarială presupune continuitate, responsabilitate personală și respectarea unor termene stricte, ceea ce determină o utilizare minimă a drepturilor aferente concediilor de boală sau altor prestații sociale. În consecință, există percepția că, deși contribuțiile sunt achitate cu regularitate, **beneficiile sociale corespunzătoare nu sunt efectiv accesate**, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la echitatea raportului dintre contribuții și prestații.

Un alt element de nemulțumire exprimat în mod constant se referă la **regimul poliței de asigurare medicală**, în special la durata efectivă a valabilității acesteia. Notarii au arătat că, în situația în care plata primei asigurarea medicală nu este efectuată în prima zi a anului calendaristic, **dreptul la asistență medicală se activează exclusiv din momentul achitării primei**, fără a acoperi toată perioada pentru care este achitată. Această abordare este percepută ca fiind disproporționată, în condițiile în care prima achitată este una anuală și integrală, însă beneficiul este limitat temporal în funcție de data plății.

În opinia reprezentanților profesiei notariale, o asemenea reglementare afectează caracterul de protecție socială al asigurării medicale și reduce previzibilitatea sistemului, fiind necesară o reevaluare a mecanismului de activare a drepturilor de asistență medicală, astfel încât acesta să corespundă mai bine principiilor de solidaritate și echitate socială.

- Reprezentanții **profesiei de avocat** își exprimă o poziție critică față de actualul sistem de contribuții obligatorii la bugetul asigurărilor sociale de stat și la fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, considerând că acesta generează o sarcină financiară disproporționată, în special pentru avocații care realizează venituri modeste. Potrivit datelor statistice de care dispune profesia, o pondere semnificativă a avocaților — puțin sub 50% — raportează venituri lunare inferioare salariului mediu pe economie, ceea ce evidențiază caracterul vulnerabil al unui segment larg din cadrul acestei categorii profesionale²⁴.

În acest context, avocații apreciază că nivelul actual al contribuțiilor fixe obligatorii nu reflectă capacitatea reală de plată a contribuabililor și nu respectă principiul echității fiscale. Stabilirea unor sume fixe relativ ridicate, indiferent de nivelul veniturilor realizate, afectează în mod direct sustenabilitatea activității profesionale a avocaților cu venituri reduse și poate conduce, pe termen mediu și lung, la descurajarea exercitării profesiei sau la migrarea acestora în zona informală. De asemenea, avocații consideră că nu există o justificare obiectivă și rezonabilă pentru instituirea unor regimuri distincte de contribuții sociale și medicale pentru profesiile juridice liberale. În opinia acestora, contribuțiile la bugetul asigurărilor sociale de stat și la fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală ar trebui să fie uniforme pentru toți cetățenii care achită o sumă fixă de asigurare, indiferent de profesia exercitată. Orice diferențiere între categorii profesionale, în lipsa unor criterii clare și proporționale, este percepută ca fiind discriminatorie și contrară principiului egalității în fața sarcinilor publice.

Totodată, avocații susțin ferm necesitatea păstrării și dezvoltării mecanismelor de asigurare voluntară, care să permită contribuabililor opțiunea de a achita contribuții la un nivel mai ridicat decât cel minim obligatoriu, în vederea obținerii unor prestații sociale mai avantajoase. Un asemenea sistem ar răspunde mai adecvat diversității situațiilor economice din cadrul profesiei și ar încuraja asumarea voluntară a unor contribuții sporite, fără a impune constrângeri excesive celor cu venituri limitate.

În scopul sporirii echității și accesibilității sistemului de asigurări sociale și medicale, avocații formulează și o serie de propuneri concrete cu caracter general, aplicabile tuturor contribuabililor, inclusiv celor din profesiile juridice. Astfel, se propune instituirea unui sistem unic de reduceri pentru contribuabilii cu venituri reduse, care să includă:

- ✓ reducerea cu 50% a taxei fixe de asigurare socială de nivelul I;
- ✓ reducerea cu 50% a taxei fixe de asigurare medicală.

Avocații consideră că aplicarea acestor reduceri ar trebui să fie însoțită de un mecanism de plată flexibil, care să permită achitarea sumelor reduse în mod lunar, fără a condiționa accesul la reduceri de efectuarea plății integrale până la data de 31 martie a anului curent. O asemenea abordare ar contribui la diminuarea presiunii financiare asupra contribuabililor și ar facilita conformarea voluntară la obligațiile fiscale.

În ceea ce privește asigurarea medicală, se subliniază necesitatea asigurării continuității protecției sociale. În acest sens, avocații propun ca asigurarea medicală să fie activă de la 1 ianuarie a anului de gestiune, independent de momentul efectuării plății primei de asigurare, cu condiția achitării acesteia conform unui grafic stabilit. Această măsură este considerată esențială pentru garantarea efectivă a dreptului la asistență medicală și pentru evitarea situațiilor de vulnerabilitate socială.

Analiza comparativă a opiniilor exprimate de reprezentanții celor trei profesii juridice liberale – executori judecătorești, notari și avocați – relevă existența unui nucleu comun de dificultăți sistemice în raport cu actualul regim al garanțiilor sociale și al asigurărilor medicale. Aceste probleme pot fi sintetizate după cum urmează:

1. Dezechilibrul dintre nivelul contribuțiilor și prestațiile sociale efectiv obținute

Toate cele trei profesii semnalează o disproporție evidentă între contribuțiile de asigurări sociale achitate pe parcursul carierei și nivelul prestațiilor de care beneficiază, în special sub aspectul pensiei. Executorii judecătorești și notarii își exprimă îngrijorarea față de cuantumul redus al pensiilor estimate, iar avocații subliniază faptul că, pentru un segment semnificativ al profesiei, contribuțiile fixe nu sunt corelate cu veniturile reale. Această situație alimentează percepția unei protecții sociale insuficiente, care nu reflectă nici durata activității profesionale, nici gradul de responsabilitate sau riscurile asumate.

2. Caracterul limitat sau formal al utilizării garanțiilor sociale

Un element comun îl constituie opinia privind utilizarea redusă, aproape simbolică, a concediilor medicale și a altor forme de concedii sociale. Executorii judecătorești și notarii evidențiază constrângerile generate de termene procedurale stricte și de necesitatea continuității activității, iar avocații se confruntă cu presiunea menținerii clientelei și a veniturilor. În toate cazurile, drepturile sociale (mai puțin cel referitor la plata pensiei) sunt percepute ca fiind mai degrabă garantate formal, decât efectiv exercitabile în practică.

3. Lipsa flexibilității sistemului în raport cu specificul profesiilor liberale

Cele trei profesii reclamă rigiditatea mecanismelor de contribuție și de valorificare a drepturilor sociale. Executorii judecătorești semnalează nerecunoașterea integrală a unor perioade

contributive, toate cele trei profesii critică caracterul inequitabil al activării asigurării medicale din data plății, iar avocații contestă caracterul uniform al contribuțiilor fixe, indiferent de nivelul veniturilor. În ansamblu, sistemul este perceput ca insuficient adaptat naturii independente și variabile a activităților profesionale liberale, toți profesioniștii reclamând că valorificarea prestațiilor sociale este redusă în profesia lor, deși cuantumul contribuției / primei stabilite în sumă fixă este mai mare decât pentru alte categorii de plătitori.

4. Deschidere comună față de mecanisme contributive voluntare

Atât executorii judecătorești, cât și notarii și avocații își exprimă disponibilitatea de a contribui suplimentar, prin mecanisme voluntare sau facultative, pentru a beneficia de prestații sociale mai ridicate, în special în ceea ce privește pensia. Această poziție indică faptul că problema nu este nivelul contribuției în sine, ci lipsa unui cadru normativ clar, echitabil și predictibil care să permită corelarea directă între contribuții și beneficii.

5. Povara financiară cumulativă și percepția de inequitare

Notarii și avocații subliniază presiunea financiară generată de obligațiile multiple de plată (inclusiv pentru angajați), în timp ce executorii judecătorești atrag atenția asupra responsabilităților sporite și riscurilor profesionale necompensate printr-o protecție socială adecvată. În toate cazurile, se conturează percepția unei inequități structurale în raportul dintre sarcinile asumate/impuse și beneficiile obținute.

Pe buna dreptate, analiza comparativă dintre statutul salariatului și cel al liberului profesionist evidențiază diferențe semnificative în ceea ce privește exercitarea efectivă a drepturilor și garanțiilor sociale. Or, salariatul beneficiază, în mod structural, de un cadru de protecție socială integrat și funcțional: concediul medical, concediile sociale și alte prestații sunt utilizate fără riscul direct al pierderii locului de muncă sau al clientelei, iar continuitatea activității este asigurată de angajator. Absența temporară din motive de sănătate sau familiale nu afectează în mod direct veniturile pe termen lung și nici poziția profesională a salariatului, drepturile sociale fiind exercitate ca parte firească a raportului de muncă.

În schimb, pentru liberul profesionist utilizarea garanțiilor sociale este profund condiționată de factori economici și organizaționali. Lipsa de la birou, chiar justificată medical sau social, conduce frecvent la acumularea de întârzieri, la nerespectarea termenelor legale, la riscuri

de răspundere profesională și, mai ales, la pierderea sau deteriorarea clientelei. Într-un mediu concurențial, în care relația cu beneficiarii serviciilor se bazează pe continuitate, promptitudine și disponibilitate, absența prelungită are consecințe economice directe.

Aceste realități determină reprezentanții profesiilor liberale juridice să beneficieze mult mai rar de indemnizația pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, chiar și atunci când contribuie în mod constant la sistemul de asigurări sociale de stat. Astfel, garanțiile sociale, deși existente la nivel normativ, devin în practică dificil sau chiar imposibil de valorificat, ceea ce generează un decalaj semnificativ față de situația salariaților.

În concluzie, diferența esențială nu constă în existența formală a drepturilor sociale, ci în posibilitatea reală de exercitare a acestora. În cazul reprezentanților profesiilor liberale juridice, constrângerile procedurale, riscurile economice și dependența de clientelă transformă garanțiile sociale într-un mecanism parțial funcțional, ceea ce justifică necesitatea unor soluții normative diferențiate și adaptate specificului acestor profesii.

Menționăm că întreprinderile cu reprezentanții profesiilor liberale juridice au avut loc anterior ședinței Parlamentului din 29.12.2025, când a fost adoptată Legea 321/2025, care a majorat suma fixă aplicabilă profesiilor liberale juridice de la 5054 lei (anul 2025) la 12636 lei – ceea ce înseamnă o creștere cu peste 150% a acestei sume.

Astfel, opiniile expuse supra nu includ și percepția profesiilor liberale juridice referitor la situația acestei majorări semnificative a primei de asigurare obligatorie de asistență medicală. Totuși, din surse publice, se poate lesne deduce opinia breslei avocațiale vis-a-vis de această modificare²⁵.

Menționăm că majorarea recentă a sumei fixe achitate la fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală a fost realizată fără o consultare prealabilă cu reprezentanții profesiilor liberale juridice, deși acestea sunt direct și substanțial afectate de impactul financiar al unei asemenea măsuri. Lipsa dialogului instituțional în procesul de adoptare a deciziei a condus la ignorarea particularităților economice și funcționale ale acestor profesii, precum și a diferențelor structurale existente între ele.

25 <https://moldova.europalibera.org/a/avocatii-se-pregatesc-sa-mareasca-tarifele-dupa-o-lovitura-la-buzunar-primita-din-parlament/33644015.html>

Creșterea primei de asigurare obligatorie de asistență medicală determină o majorare directă a cheltuielilor profesionale, afectând sustenabilitatea activității, în special pentru practicienii care realizează venituri modeste sau fluctuante. În cazul profesiei de avocat, această presiune financiară a putut fi, într-o anumită măsură, absorbită prin ajustarea tarifelor practicate, având în vedere caracterul liber negociabil al onorariilor. Astfel, majorarea costurilor a fost sau va fi transferată parțial asupra beneficiarilor serviciilor juridice, fără a afecta în mod decisiv viabilitatea economică a profesiei, dar afectând persoanele beneficiare de asistență.

Situația este însă fundamental diferită în cazul executorilor judecătorești, care constituie singura profesie juridică liberală ale cărei tarife sunt stabilite prin acte normative. În acest context, executorii judecătorești nu dispun de posibilitatea legală de a ajusta tarifele pentru a compensa creșterea cheltuielilor generate de majorarea contribuției de asigurări sociale și a primei de asigurare obligatorie de asistență medicală. Această rigiditate tarifară transformă majorarea primei într-o sarcină financiară suplimentară care nu poate fi absorbită prin mecanisme interne ale profesiei.

În consecință, lipsa posibilității de adaptare a veniturilor la noile obligații financiare plasează executorii judecătorești într-o situație de vulnerabilitate economică mai mare, comparativ cu alte profesii.

De facto, comparând redacția inițială a proiectului Legii fondului asigurărilor obligatorii de asistență medicală pentru anul 2026²⁶, cu cea finală, adoptată de Parlament, deducem că modificarea nu a vizat creșterea sumei – ci excluderea opțiunii de reducere a sumei dacă achitarea acesteia se face până la data de 31.03.2026. Or, în redacția proiectului prezentat de Guvern în Parlament, la fel ca și în textul Legii 304/2024, profesiile liberale juridice aveau opțiunea de a beneficia de o reducere substanțială dacă plata primei de asigurare obligatorie de asistență medicală se efectua până la data de 31 martie a anului pentru care se face plata.

Astfel, deducem că dintre toate categoriile de plătitori ai primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, enumerate la Anexa 2 a Legii nr. 1593/2022, singurele categorii care nu beneficiază de această reducere sunt profesiile liberale juridice și persoanele neangajate care

26 [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://parlament.md/preview?id=3d8c4936-e7f4-4159-a166-2b72109699a6&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/639003960051232260/Documents/20251204133946.docx&method=GetDocumentContent](https://parlament.md/preview?id=3d8c4936-e7f4-4159-a166-2b72109699a6&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/639003960051232260/Documents/20251204133946.docx&method=GetDocumentContent)

exercită independent profesiunea de medic de familie. Această abordare pare a fi discriminatorie – percepție fortificată de modul în care s-a operat modificarea și de lipsa unei analize robuste a justificării acestei diferențieri de tratament.

Pentru a oferi un tablou complet al evoluției percepției profesiilor liberale juridice asupra aspectelor ce constituie obiectul prezentului studiu, am considerat relevant să reproducem și constatările/concluziile studiilor anterior realizate pe această dimensiune.

Astfel, în anul 2015 a fost realizat cu suportul UNDP un studiu cu privire la impunerea fiscală și tarifele pentru profesiile conexe sectorului justiției²⁷. Potrivit acestui studiu, recomandarea principală cu privire la plata impozitelor, contribuțiilor de asigurare socială și primei de asigurare obligatorie de asistență medicală prevede ca reprezentanții profesiilor conexe sistemului justiției – cel puțin în scopurile fiscale – să fie tratați ca și liberi profesioniști/întreprinzători în circumstanțe similare. Aceasta înseamnă:

- ✓ să se anuleze statutul special al notarilor cu privire la impozitul pe venit în CF al RM (Cap. 101);
- ✓ să se asigure că avocații și alți reprezentanți ai profesiilor conexe sistemului justiției, care nu au opțiunea de structurare, sunt impozitați consistent ca și alte profesii libere/întreprinzători individuali prin implementarea unui regim fiscal transparent pentru asociațiile profesiilor libere/întreprinzători;
- ✓ Să asigure că profesioniștii ce lucrează cu fonduri încredințate (de ex., executorii judecătorești) sunt supuși impozitării, iar contribuțiile de asigurare socială și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală sunt calculate în baza venitului „real”, adică în baza contabilității pe bază de angajamente și înregistrării în bilanț;
- ✓ să asiste grupurile liber profesioniste (de ex., avocații) care doresc să le ofere membrilor o asigurare socială privată, prin tratarea contribuțiilor achitate în fondurile private de asigurare socială a acestor asociații la fel ca și contribuțiile achitate în fondurile publice de asigurare socială (adică, contribuții fiscal deductibile, prestații pentru venitul impozabil);

27 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/2015/UNDP_Moldova_study_2nd-draft.06.04.2015_romVR.pdf

- ✓ pentru simplitate și eficiență, poate fi implementat mecanismul de impunere fiscală și asigurare socială/medicală pentru întreprinzători/ liberi profesioniști (inclusiv reprezentanții profesiilor liberale juridice) bazat pe următoarele principii:

a) baza de impozitare este stabilită ca procent (de ex., 60%) din venituri (excluzând „elementele bilanțului”), prin urmare, presupunând că cheltuielile (care nu trebuie dovedite sau arătate) sunt în mărime de 40%;

b) ei plătesc o sumă fixă de contribuții la fondul de asigurări sociale (inclusiv primele de asistență medicală obligatorie), însă pot să aleagă să achite contribuțiile sociale în baza venitului net actual (venitul minus cheltuielile actuale). Odată aleasă, această opțiune nu poate fi schimbată;

c) ei pot alege să fie supuși impunerii fiscale în baza venitului, minus cheltuielile actuale și să achite contribuțiile de asigurare socială (inclusiv primele de asigurare obligatorie de asistență medicală) în baza venitului, minus cheltuielile actuale. Odată aleasă, această opțiune nu poate fi schimbată.

Potrivit altui studiu: „Analiza contribuțiilor liber profesioniștilor din domeniul justiției la sistemele publice de asigurări sociale și medicale din Republica Moldova”, realizat în 2020 cu suportul GIZ și al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare, concluziile și recomandările au fost următoarele:

- ✓ în perioada 2017-2019 numărul avocaților și mediatorilor, care practică activitatea, a avut o ascensiune nesemnificativă, pe când numărul executorilor judecătorești, notarilor și administratorilor autorizați a stagnat și a început să scadă pe motiv că, în perioada de referință, nu au fost organizate examene pentru licențierea/autorizarea noilor candidați;
- ✓ există discrepanțe între numărul total al liber profesioniștilor din domeniul justiției, și cei care achită contribuții de ASSO și prime de AOAM, pe motiv că, pentru anumite categorii de profesii liberale, legislația permite combinarea acestora (de ex. profesia de avocat cu cea de administrator autorizat sau mediator), iar persoanele respective achită contribuțiile sociale și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală fiind înregistrați la o singură categorie a profesiilor liberale. Suplimentar, conform legislației în vigoare, orice profesie liberală este compatibilă cu activitatea științifică și didactică. Astfel, persoanele, care cumulează aceste profesii, achită contribuțiile sociale și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală în calitate de salariat, în cotă procentuală din veniturile din activitatea respectivă. Pe de altă parte, liber profesioniștii, care ating pragul limitei de

vârstă pentru pensionare, încetează să achite contribuții sociale, fiind scutiți prin legislația în vigoare;

- ✓ Un liber profesionist achită cu cca 24% mai puțin, decât un salariat care obține un venit mediu anual de cca 59 mii lei. Conform datelor furnizate de CNAM, în anul 2019, suma medie anuală achitată pentru o persoană asigurată ce achită primele în contribuție procentuală (9%) este de cca 5 310 lei. În același timp liberii profesioniști achită prima de AOAM în sumă fixă în mărime de 4 056 lei;
- ✓ Dat fiind faptul că rata medie anuală de descreștere a plătitorilor de ASSO din rândul liber profesioniștilor din domeniul justiției este de 10%, iar rata medie anuală de creștere a contribuției ASSO este de 12%, efectul descreșterii numărului de plători este compensat de către creșterea contribuției în sumă fixă, ceea ce a contribuit la creșterea contribuțiilor de ASSO acumulate pentru liber profesioniști;
- ✓ Creșterea primelor de AOAM în sumă fixă depinde de o singură variabilă - numărul de plători ai acestor prime. Astfel, întrucât numărul de liber profesioniști - plători de prime de AOAM - a crescut cu 18% (de la 1080 plători în anul 2017 la 1281 plători în anul 2019), primele de AOAM acumulate au crescut la fel cu 18%;
- ✓ Aplicarea impozitului pe venit în valoare de 18% pe veniturile liber profesioniștilor din domeniul justiției contravine principiului de bază al impozitării – celui al echității fiscale (lit. c), alin. (8) art. 6 al CF al RM). Întreprinzătorii individuali și medicii de familie titulari ai practicii, care exercită activitate profesională independentă și din punctul de vedere fiscal sunt în aceeași situație ca și liber profesioniștii din domeniul justiției, aplică cota impozitului pe venit în suma de 12% (lit. a) art. 15 al CF al RM). În același timp, liber profesioniștii din domeniul justiției aplică cota de 18% care este cu 50% mai mare. În opinia autorilor, o integrare armonioasă a liber profesioniștilor în sistemele generale de asigurare socială și medicală obligatorie, inclusiv prin mărirea sumelor primelor de AOAM și contribuțiilor de ASSO achitate, nu poate avea loc fără ajustarea cotei impozitului pe venit la 12%, precum și acordarea simetrică și proporțională a tuturor beneficiilor sociale și medicale.

Totodată, nu putem ignora și opiniile expuse în Anti-studiul realizat de avocatul Alexandru Țurcanu ca reacție la Studiul menționat supra²⁸, potrivit căruia: „În toate țările studiate (România, Polonia, Letonia, Estonia, Croația, Slovacia, Serbia, Ucraina – nota ne aparține), contribuțiile în fondurile obligatorii de asistență socială și medicală ale persoanelor, care activează pe cont propriu:

- ✓ sunt egale pentru toți contribuabilii din categoria respectivă. În nici o țară nu există cote special stabilite pentru profesii juridice;
- ✓ sunt plafonate;
- ✓ plafoanele, de regulă, sunt legate de salariul minim sau mediu pe economie pentru anul curent sau anul precedent;
- ✓ cotele contribuțiilor diferă de la țară la țară și nu există sisteme identice;
- ✓ în toate țările unde există plafon minim și maxim, contribuabilii pot alege să plătească contribuțiile de la o bază de calcul minimă;
- ✓ spectrul drepturilor sociale este același.

Lecțiile învățate pentru Republica Moldova:

- ✓ cotele fixe de asigurare socială și medicală pentru un avocat nu trebuie să difere de cotele aplicabile unui întreprinzător individual;
- ✓ cotele fixe de asigurare socială și medicală pot avea plafoane minime și maxime;
- ✓ cotele sau plafoanele pot fi legate de o anumită bază de calcul (venitul lunar asigurat), care este salariul mediu pe economie, așa cum și este cazul în Republica Moldova;
- ✓ dacă va exista plafon minim și maxim, atunci contribuabilii trebuie să aibă dreptul de a alege să plătească contribuțiile de la baza de calcul minimă;
- ✓ spectrul tipurilor de prestații de asigurări sociale de stat, acordat contribuabililor din Republica Moldova, trebuie să fie lărgit și calculat de la venitul lunar asigurat, dar în nici un caz nu trebuie să se limiteze numai la pensie pentru limită de vârstă și ajutor de deces.”

Un subiect aparte ce a bulversat recent profesiile juridice este inițiativa legislativă elaborată de Ministerul Sănătății și Compania Națională de Asigurări în Medicină, comunicată la

28 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.bizlaw.md/uploads/editor/9dc1ea515648188331bab73ad89fa07d.pdf

05.02.2026 organizațiilor profesionale. Potrivit acestui proiect, art. 20 al Legii 1593/2002 se completează cu următoarele:

„(1¹) Prin derogare de la prevederile alin. (1), persoanele care practică activitate profesională în sectorul justiției și în domeniul sănătății achită trimestrial, până la data de 25 a lunii următoare trimestrului corespunzător, **primele de asigurare obligatorie de asistență medicală din venitul brut** obținut din desfășurarea activității profesionale în sectorul justiției și în domeniul sănătății.”

Potrivit notei de fundamentare a proiectului, acesta ”a fost elaborat în vederea executării Hotărârii Curții Constituționale nr. 8/2023 privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 4 alin. (4) din Legea nr. 1585/1998, din articolul 23 alin. (4) din Legea nr. 1593/2002 și punctul 10 al Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246/2018, prin care Curtea a statuat că includerea persoanelor cu dizabilități/persoanelor care asigură creșterea și educarea a patru și mai mulți copii, care dețin licență de avocat, în categoria persoanelor obligate să se asigure în mod individual, creează un tratament discriminatoriu, atât timp cât nu au fost luate în considerație veniturile pe care titularul de licență le încasează din profesia de avocat.”

Vom reține că potrivit Hotărârii Curții Constituționale indicate drept temei pentru elaborarea proiectului se statuează următoarele:

” 69. Curtea menționează că această opțiune de politică socială a legislatorului, potrivit căreia, pe de o parte, persoanele cu dizabilități/persoane care asigură creșterea și educarea a patru și mai mulți copii au fost incluse în categoria persoanelor asigurate de Guvern și, pe de altă parte, persoanele cu dizabilități/persoane care asigură creșterea și educarea a patru și mai mulți copii și dețin o licență de avocat au fost incluse în categoria persoanelor asigurate în mod individual, **creează un tratament discriminatoriu, atât timp cât nu au fost luate în considerație veniturile pe care titularul de licență le încasează din profesia de avocat.**

70. În concluzie, Curtea reține că **dispozițiile contestate stabilesc un tratament diferențiat, care nu este justificat în mod obiectiv și rezonabil**, și sunt contrare raționamentelor coroborate ale articolelor 16, 47, 48, 49, 50, 51 și 54 din Constituție.

71. Totuși, Curtea menționează că nu poate substitui Parlamentul și Guvernul în reglementarea unui mecanism de achitare a primei de asigurare medicală obligatorie **pentru avocații cu dizabilități și pentru avocații care asigură creșterea a patru și mai mulți copii în funcție de veniturile obținute.**

72. În aceste condiții, Curtea va emite o Adresă Parlamentului și Guvernului, în vederea **reglementării mecanismului de calculare a primei de asigurare medicală obligatorie pentru avocații cu dizabilități și pentru avocații care asigură creșterea a patru și mai mulți copii, în funcție de veniturile obținute, în conformitate cu raționamentele prezentei Hotărâri**²⁹.

În mod explicit și lipsit de orice echivoc, Curtea subliniază necesitatea corelării facilităților acordate de stat avocaților cu dizabilități și celor care asigură creșterea a patru sau mai mulți copii cu un **criteriu obiectiv și verificabil**, și anume: **existența sau inexistența veniturilor**. Rațiunea acestei exigențe este evidentă: criteriul utilizat în prezent – simpla deținere a licenței de avocat de către persoana care se încadrează în aceste categorii – nu întrunește cerințele de **raționalitate și echitate**, întrucât nu reflectă situația economică reală a persoanei și nu permite o diferențiere justă între cei care obțin venituri și cei care nu obțin.

Totodată, Curtea nu califică, în niciun moment, **modalitatea de stabilire a contribuției achitate de avocați sub forma unei sume fixe** ca fiind inechitabilă sau contrară principiilor constituționale. Dimpotrivă, din considerentele hotărârii rezultă clar că obiectul criticii Curții nu îl constituie mecanismul general de contribuție, ci **modul defectuos de configurare a excepțiilor și facilităților**, prin raportare la un criteriu neadecvat.

În același sens, Curtea nu indică, în niciun pasaj al hotărârii, că avocații sau alte profesii juridice liberale ar trebui **excluși din categoria plătitorilor care se asigură în mod individual, prin achitarea unei sume fixe**. O asemenea concluzie nu doar că nu se regăsește în raționamentul Curții, dar ar reprezenta o extrapolare nejustificată și contrară logicii deciziei.

De asemenea, Curtea nu sugerează existența vreunui temei pentru **asimilarea profesiei de avocat cu angajații-salariați, în ceea ce privește modul de stabilire a contribuțiilor**, și nici nu pune în discuție principiul autonomiei regimului aplicabil profesiilor juridice liberale. Prin urmare, invocarea acestei hotărâri pentru a justifica o modificare radicală a regimului de contribuții

²⁹ Hotărârea Curții Constituționale privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 4 alin. (4) din Legea nr. 1585 din 27 februarie 1998, din articolul 23 alin. (4) din Legea nr. 1593 din 26 decembrie 2002 și punctul 10 al Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246 din 19 decembrie 2018 (sesizările nr. 72g/2022, nr. 91g/2022 și nr. 110g/2022).

aplicabil avocaților sau altor profesii juridice liberale depășește în mod vădit atât litera, cât și spiritul deciziei Curții.

În esență, hotărârea Curții reclamă **corectarea unui criteriu inechitabil de acordare a facilităților**, nu restructurarea întregului sistem de contribuții și nici abandonarea modelului contribuției fixe pentru profesiile juridice liberale. Orice interpretare contrară riscă să denatureze sensul deciziei și să conducă la soluții normative disproporționate și nejustificate din perspectiva principiilor de echitate și securitate juridică.

Rămân profund neclare rațiunile reale care au stat la baza inițiativei legislative menționate anterior, cu atât mai mult cu cât **Hotărârea Curții Constituționale nu se pretează, în mod evident, la susținerea sau fundamentarea unui asemenea demers normativ**. Încercarea de a „plia” acest proiect legislativ pe respectiva hotărâre apare, în esență, ca o **construcție artificială**, menită mai degrabă să camufleze alte resorturi și raționamente decât să reflecte fidel exigențele stabilite de instanța constituțională.

Or, este greu de acceptat, dintr-o perspectivă a logicii juridice și a principiilor constituționale, ca pornind de la o hotărâre destinată să **corecteze o inechitate punctuală**, care viza un segment restrâns de persoane (sub 2- 3% din totalul profesioniștilor), să se promoveze un proiect normativ care **generează o inechitate structurală și generalizată** pentru toți profesioniștii din domeniul juridic care activează în calitate de liber-profesioniști. O asemenea inversare a finalității intervenției constituționale – de la remedierea unei discriminări limitate la instituirea unei poveri disproporționate pentru o categorie profesională întreagă – nu poate fi considerată compatibilă cu spiritul Constituției, nici cu principiile de echitate, proporționalitate și securitate juridică.

Mai mult, prin hotărârea sa, Curtea declară *constituțional* textul „avocații” din punctul 2 al Anexei nr. 2 la Legea nr. 1593 din 26 decembrie 2002_cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală **în măsura în care nu se aplică în privința persoanelor cu dizabilități severe, accentuate sau medii care dețin o licență de avocat și în cazul persoanelor care asigură creșterea și educarea a patru și mai mulți copii care dețin licență de avocat**.

Totuși, prin inițiativa legislativă vizată, anume acest punct din Anexa 2 a Legii 1593/2002 se exclude. Astfel, proiectul prevede de fapt contrariul la Hotărârea Curții Constituționale.

Reținem că prin Adresele formulate de Curte către Parlament și Guvern, Curtea a solicitat următoarele: ”în vederea reglementării mecanismului de calculare a primei de asigurare medicală obligatorie pentru avocații cu dizabilități și pentru avocații care asigură creșterea a patru și mai mulți copii în funcție de veniturile obținute, Curtea îi solicită Parlamentului/Guvernului să modifice legislația în conformitate cu raționamentele hotărârii Curții Constituționale.”

În aceste condiții, utilizarea hotărârii Curții Constituționale ca argument de autoritate pentru justificarea unei asemenea reforme nu doar că este discutabilă, dar riscă să conducă la o **deturnare a sensului și finalității** controlului de constituționalitate, transformând un instrument de protecție a egalității într-un pretext pentru instituirea unor tratamente juridice vădit dezechilibrate.

Dintr-o altă perspectivă, inițiativa menționată nu rezistă criticii nici sub aspectul **transpunerii mecanice a modului de stabilire a contribuției de asigurări medicale aplicabil salariaților asupra profesiilor juridice liberale** – problemă deja semnalată în capitolele precedente. O asemenea abordare ignoră diferențele structurale și funcționale dintre munca salariată și exercitarea unei profesii liberale, transformând un mecanism conceput pentru o relație de muncă dependentă într-un instrument profund inadecvat pentru activități profesionale independente.

În realitate, **venitul brut al unui liber-profesionist nu este echivalent cu un venit disponibil**, așa cum este salariul brut al unui angajat. O parte substanțială a acestui venit este destinată, în mod inevitabil, **asigurării funcționării curente a biroului profesional**. Din sumele încasate, liber-profesionistul trebuie să acopere, între altele: chiria sau întreținerea sediului, remunerarea personalului auxiliar și obligațiile bugetare aferente acestuia, achiziționarea consumabilelor, plata utilităților și a abonamentelor necesare activității, costurile de administrare și conformare profesională etc. Toate aceste cheltuieli sunt **indispensabile exercitării profesiei** și nu pot fi considerate venit personal. Prin contrast, salariatul nu suportă nici unul dintre aceste costuri din propriul salariu, acestea revenind angajatorului.

Situația este și mai complexă în cazul executorilor judecătorești, pentru care **noțiunea de „venit brut” include, în mod legal, nu doar onorariile, ci și taxele și spezele procedurii de**

executare (a se vedea art. 36–37 din Codul de executare)³⁰. Or, aceste sume au o destinație strict determinată: **acoperirea cheltuielilor procedurale** – cheltuieli poștale, costuri de evaluare a bunurilor sechestrate, cheltuieli de depozitare și transport al bunurilor, costuri de publicare a citațiilor și anunțurilor privind licitațiile etc. Ele nu reprezintă venit propriu-zis al executorului, ci **fonduri afectate unei destinații legale precise**.

În ipoteza aplicării primei de asigurare obligatorie de asistență medicală asupra acestui „venit brut”, aceste sume, primite de la creditor exact pentru a acoperi cheltuielile procedurale, ar fi diminuate cu valoarea primei. Consecința este evidentă și gravă: **executorul judecătoresc nu ar mai putea acoperi costurile procedurilor de executare**, fiind pus în situația fie de a finanța din resurse proprii cheltuieli care, prin lege, trebuie acoperite din speze, fie de a bloca sau întârzia procedurile de executare.

Această problemă este amplificată de un alt element specific activității executorilor judecătorești: **creditorul majoritar – statul – este scutit prin lege de avansarea cheltuielilor de executare**. În consecință, în aceste dosare, executorul judecătoresc este nevoit să suporte cheltuielile din propriile resurse, respectiv din taxele, spezele și onorariile încasate în alte cauze. Dacă din aceste sume se vor calcula și reține prime de asigurare obligatorie de asistență medicală, **capacitatea executorului de a gestiona aceste dosare va fi serios afectată**, punând în pericol funcționarea efectivă a executării silite în cauzele în care creditor este statul.

În acest context, **dezechilibrul și inechitatea sunt evidente**. Stabilirea primei în cotă procentuală din venitul brut, fără instituirea unui plafon și fără delimitarea clară între venituri reale și sume cu destinație specială, echivalează, în fapt, cu **o impozitare pe rulaj**, nu pe venit. Aceasta conduce la o **dublare a sarcinii fiscale** și la o încălcare a principiilor de proporționalitate, echitate și capacitate contributivă, principii care ar trebui să guverneze orice intervenție legislativă în materie de contribuții obligatorii.

În loc să reflecte realitatea economică a profesiilor juridice liberale, o asemenea soluție normativă riscă să producă **efecte distorsionante**, să afecteze funcționarea serviciilor de interes public prestate de aceste profesii și să transfere, în mod injust, asupra lor o povară financiară care nu este corelată cu venitul efectiv disponibil.

³⁰ *Codul de executare al Republicii Moldova, nr. 443 din 24.12.2004*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 214-220, 2010.

Remarcăm că pentru anul 2026 pentru reprezentanții profesiilor liberale juridice prima de asigurare obligatorie de asistență medicală a fost majorată semnificativ, ajungând la 12636 de lei³¹. Această sumă trebuie achitată integral în primele trei luni ale anului. Pentru comparație evidențiem că în anul 2025 această sumă a constituit 5054 de lei³², iar în 2024 - 4056 de lei³³.

31 *Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul 2026, nr. 321 din 29.12.2025*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 659-661, 2025.

32 *Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2025, nr. 304 din 19.12.2024*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 552-555, 2024.

33 *Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2024, nr. 420 din 22.12.2023*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 502-504, 2023.

VI. STANDARDELE UE PRIVIND SECURITATEA SOCIALĂ ȘI MEDICALĂ A REPREZENTANȚILOR PROFESIILOR LIBERALE JURIDICE

Diferența structurală face ca asimilarea liberului profesionist cu salariatul sub aspectul obligațiilor contributive să fie incompatibilă cu principiul proporționalității, consacrat constant în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (în continuare CJUE). CJUE a statuat în mod repetat că principiul egalității impune ca situații comparabile să fie tratate similar, iar situații diferite să fie tratate diferit, cu excepția cazului în care un tratament identic este justificat în mod obiectiv (a se vedea, cu titlu de exemplu, cauza C-279/93 *Schumacker*)³⁴. Or, liberul profesionist și salariatul nu se află în situații comparabile sub aspectul structurii veniturilor, al riscurilor economice și al capacității reale de a suporta sarcini contributive identice.

De asemenea, Recomandarea (UE) 2019/383 a Consiliului privind accesul la protecție socială pentru lucrători și lucrători independenți subliniază expres necesitatea ca sistemele de protecție socială aplicabile activităților independente să fie adecvate și proporționale, ținând cont de specificul acestora³⁵. Documentul european recunoaște faptul că lucrătorii independenți se confruntă cu venituri fluctuante, cu riscuri economice sporite și cu dificultăți reale în exercitarea efectivă a drepturilor sociale, ceea ce impune mecanisme de contribuție flexibile și adaptate capacității reale de plată.

În acest context, stabilirea cuantumului contribuției de asigurări sociale și primei de asigurare obligatorie de asistență medicală printr-o comparație formală cu salariatul, fără a lua în considerare cheltuielile profesionale obligatorii și riscurile asumate de liberul profesionist, apare ca fiind contrară atât principiului echității fiscale, cât și standardelor Uniunii Europene. O asemenea abordare riscă să transforme obligația de contribuție într-o sarcină excesivă, care afectează sustenabilitatea activităților independente și descurajează conformarea voluntară.

34 [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW834/Presentations%20-%20essays/12.%20Neofitidou%2C%20CJEU%20case%20law%3A%20The%20Schumacker%20Case%20C-279_93/Neofitidou%2C%20CJEU%20case%20law%3A%20The%20Schumacker%20Case%20C-279_93%20%28essay%29.pdf](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H1115(01))

35 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H1115\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H1115(01))

În concluzie, lipsa de simetrie dintre situația salariatului și cea a liberului profesionist este una structurală și obiectivă. O abordare conformă jurisprudenței CJUE și Recomandării (UE) 2019/383 impune diferențierea regimului contributiv, astfel încât acesta să reflecte capacitatea reală de plată, riscurile economice asumate și specificul activității liberului profesionist. Abordarea existentă în țările, a căror experiență este invocată în Anti-studiul citat supra demonstrează clar că profesiile juridice liberale sunt tratate identic altor categorii de persoane self-employed.

Conform principiului 12 al Pilonului european al drepturilor sociale³⁶, „indiferent de tipul și de durata raportului de muncă, lucrătorii și, în condiții comparabile, persoanele care desfășoară o activitate independentă au dreptul la o protecție socială adecvată”³⁷. Pentru punerea în practică a acestei ambiții politice, în 2019, Consiliul a adoptat o Recomandare privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă³⁸.

Adoptarea acestei **Recomandări a constituit un impuls** pentru modificarea sistemelor naționale de protecție socială consacrate, în vederea abordării discrepanțelor existente (sau care se adâncesc). Aceasta a adus în prim-plan aspectele legate de acoperire, gradul de adecvare și informare cu privire la protecția socială pentru lucrători și persoanele care desfășoară o activitate independentă în multe state membre. Cu toate acestea, persistă multe provocări în ceea ce privește punerea în aplicare.

În anul 2023 a fost elaborat un raport asupra gradului și modului de implementare a acestei Recomandări. Potrivit Raportului referitor la punerea în aplicare a Recomandării Consiliului privind accesul la protecție socială pentru lucrători și lucrători independenți,³⁹ în 2021, aproape 40 % din populația încadrată în muncă în UE (77 de milioane de persoane) prestau forme atipice de muncă, și anume cu contracte temporare, cu fracțiune de normă și/sau activități independente, o mare parte dintre persoanele incluse în acest grup confruntându-se cu discrepanțe semnificative în ceea ce privește acoperirea protecției sociale. În 2022, în 17 state membre există cel puțin un

36 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:european_pillar_of_social_rights

37 În sensul recomandării Consiliului și al prezentului raport, „lucrători care prestează muncă atipică” se referă la „angajați” cu contracte atipice (temporare, cu fracțiune de normă), în timp ce „persoanele care prestează forme atipice de muncă” includ atât lucrătorii cu contracte atipice, cât și persoanele care desfășoară o activitate independentă.

38 [2019/C 387/01](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52023DC0043&qid=1676473347749).

39 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0043&qid=1676473347749>

grup de lucrători ce prestează muncă atipică care nu sunt acoperiți de toate ramurile protecției sociale. Persoanele care desfășoară o activitate independentă nu sunt acoperite de toate ramurile protecției sociale în 19 state membre.

Conform aceluiași raport, în cazul specific al persoanelor care desfășoară o activitate independentă, există discrepanțe în materie de acoperire oficială în cel puțin una dintre ramurile protecției sociale în 19 state membre (în 2022). Ramurile cu cele mai mari discrepanțe sunt prestațiile de șomaj (13 state membre), urmate de prestațiile în cazul unor accidente de muncă și boli profesionale (9), prestațiile de paternitate (5) și prestațiile de boală (3). Deși este în conformitate cu recomandarea, faptul că accesul persoanelor care desfășoară o activitate independentă este voluntar în cel puțin o ramură a protecției sociale în 19 state membre⁴⁰, în principal prin intermediul sistemelor de participare voluntară, conduce, în general, la rate de participare scăzute la aceste sisteme⁴¹. În unele state membre, acest lucru poate fi explicat printr-un interval scurt de timp acordat persoanelor pentru a decide dacă doresc să participe la sisteme voluntare, alături de perioadele lungi de contribuție obligatorie.

În efortul de implementare a Recomandării privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă, numeroase state membre au implementat începând cu 2019 o serie de măsuri menite să îmbunătățească sistemul de asigurări sociale aplicabile persoanelor ce practică activitate independentă. Astfel, începând cu 2019, **Franța** a acordat persoanelor care desfășoară o activitate independentă o indemnizație de venit în anumite condiții (încetarea activității în urma unei hotărâri judecătorești sau insolvență), iar în 2022 a relaxat condițiile pentru solicitarea acestei prestații. De la sfârșitul anului 2020, Franța a extins, de asemenea, prestațiile de boală la *profesiile liberale*. În **Malta**, persoanele care desfășoară o activitate independentă sunt eligibile să beneficieze, în anumite condiții, de prestații de șomaj de la începutul anului 2019. Ca parte a Decretului privind echilibrul între viața profesională și cea privată (iunie 2022), **Italia** a introdus dreptul la o zi de concediu înainte de naștere pentru femeile care desfășoară o activitate independentă (în cazul în care apar complicații) și dreptul la concediu pentru creșterea copilului pentru tații care desfășoară o activitate independentă.

40 În special pentru prestațiile de boală, pentru limită de vârstă, de urmaș, și de maternitate.

41 A se vedea actualizarea din 2021 a cadrului de monitorizare și Schoukens (2022), *Improving access to social protection for the self-employed in the EU* (îmbunătățirea accesului la protecție socială pentru persoanele

Belgia evaluează modalitățile prin care protecția împotriva pierderilor de venit pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă („dreptul de tranziție”) poate deveni permanentă; **Grecia** intenționează să extindă accesul la prestațiile de boală pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă; **Lituania** are în vedere includerea tuturor persoanelor care desfășoară o activitate independentă în sistemul asigurărilor pentru șomaj.

Pe fundalul acestor constatări preluate din Raportul citat supra, vom conchide că starea de lucruri existentă în Republica Moldova pe dimensiunea asigurării sociale a persoanelor ce practică activitate independentă este relativ bună, dacă ne referim la aspectul de acoperire a prestațiilor sociale.

Or, conform p. 3 al Recomandării menționate, aceasta se aplică: lucrătorilor și persoanelor care desfășoară o activitate independentă și următoarelor ramuri ale protecției sociale, în măsura în care ele sunt prevăzute de statele membre:

- (a) prestațiile de șomaj;
- (b) prestațiile de boală și de asistență medicală;
- (c) prestațiile de maternitate și cele de paternitate asimilate;
- (d) prestațiile de invaliditate;
- (e) prestațiile pentru limită de vârstă și prestațiile de urmaș;
- (f) prestațiile în cazul unor accidente de muncă și boli profesionale.

Totuși, elementul care se dovedește cu adevărat diferit este faptul că, în niciuna dintre țările vizate de acest raport, așa cum indică și autorul Anti-studiului citat supra, nu există reglementări specifice, distincte și concepute *ad hoc* pentru profesiile juridice liberale. Această constatare este relevantă nu doar din perspectivă descriptivă, ci și din punct de vedere normativ, întrucât ea evidențiază o anumită reticență a legiuitorilor de a construi regimuri de protecție socială generice, comune pentru toți liber-profesioniștii, fără a-i diferenția în funcție de profilul activității.

Potrivit autorilor Raportului menționat, partenerii sociali au exprimat poziții divergente în ceea ce privește problema acoperirii oficiale prin sisteme de protecție socială, în special în cazul persoanelor care desfășoară o activitate independentă. Astfel, organizațiile patronale au susținut că „o acoperire obligatorie și completă a tuturor celor șase ramuri ale protecției sociale și contribuția la acestea ar denatura însăși noțiunea de activitate independentă” și că „trebuie să fie posibilă o anumită alegere între diferitele ramuri ale protecției sociale, precum și în ceea ce privește nivelul

contribuțiilor relevante” Această poziție exprimă o viziune care privilegiază autonomia profesională și flexibilitatea în configurarea propriului profil de protecție socială, considerate elemente definitorii ale activității independente.

În opoziție, organizațiile lucrătorilor au solicitat guvernelor să asigure faptul că persoanele care desfășoară o activitate independentă sunt acoperite în mod obligatoriu în toate ramurile protecției sociale și să abordeze problema „activității independente fictive”. Această perspectivă pune accentul pe necesitatea garantării unui nivel minim de securitate socială și pe prevenirea utilizării formelor de muncă independentă ca instrument de eludare a obligațiilor sociale.

După cum se poate observa, există un dualism de percepție și de așteptări în ceea ce privește dimensiunea asigurării sociale — un dualism care, de altfel, a fost identificat de autorii prezentului studiu și în cadrul discuțiilor purtate cu reprezentanții profesiilor juridice liberale. Sintetizând opinia majoritară exprimată de aceștia, se poate constata că anumite prestații sociale nu sunt percepute ca fiind de interes sau ca fiind efectiv valorificate de profesioniști (cum ar fi, de exemplu, prestația pentru incapacitate temporară de muncă), aceștia preferând, în schimb, să își consolideze beneficiile în raport cu alte tipuri de prestații sociale, precum pensia.

Este important de menționat că această percepție prevalează în special în rândul notarilor și al executorilor judecătorești. Probabil, explicația rezidă în existența a doi factori definitorii: vârsta medie a profesioniștilor din aceste categorii depășește pragul de 45 de ani și legile speciale aplicabile acestor două profesii, spre deosebire de Legea nr. 1260/2002, prevăd un cenz de vârstă (65 ani), după care nu mai este posibilă exercitarea acestor profesii (a se vedea art. 4 al Legii privind executorii judecătorești (în continuare Legea nr. 113/2010)⁴² și art. 42 al Legii nr. 69/2016 cu privire la organizarea activității notarilor (în continuare Legea 69/2016)⁴³. În acest context, este de înțeles de ce interesul pentru prestațiile cu orizont pe termen lung, în special pensia, tinde să prevaleze asupra celor cu utilitate imediată sau conjuncturală.

⁴² *Legea privind executorii judecătorești, nr. 113 din 17.06.2010*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 73-75 din 2024.

⁴³ *Legea privind organizarea activității notarilor, nr. 69 din 14.04.2016*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 2016.

Vom reține că, potrivit p. 13 al Recomandării, „În funcție de circumstanțele naționale și de fiecare caz în parte, statelor membre li se recomandă **să se asigure că toate scutirile sau reducerile contribuțiilor sociale prevăzute în legislația națională, inclusiv cele pentru grupurile cu venituri mici, se aplică tuturor tipurilor de raporturi de muncă și de statute pe piața forței de muncă.**”. Această orientare nu are un caracter pur declarativ, ci exprimă o exigență de politică legislativă menită să prevină tratamentele diferențiate nejustificate între diverse categorii de persoane active pe piața muncii, indiferent de forma juridică sub care acestea își desfășoară activitatea.

În acest context, legislația națională relevă anumite deficiențe semnificative. Or, dreptul de a beneficia de reducerea sumei plătite cu titlu de contribuție la fondul asigurării obligatorii de asistență medicală a fost refuzat profesiilor juridice liberale, ceea ce contravine în mod vădit recomandării citate. Mai mult decât atât, o asemenea opțiune normativă pare să introducă un tratament diferențiat dificil de justificat din perspectiva principiului egalității și a nediscriminării, în condițiile în care profesiile juridice liberale se află, sub aspectul obligației de contribuție, într-o situație comparabilă cu alte categorii de persoane active care beneficiază de astfel de reduceri.

Excluderea acestora de la aplicarea mecanismelor de atenuare a sarcinii contributive nu doar că afectează coerența internă a sistemului de protecție socială, dar riscă să consolideze o formă de discriminare indirectă, bazată exclusiv pe statutul profesional, iar o asemenea diferență de tratament apare ca fiind incompatibilă atât cu spiritul Recomandării menționate, cât și cu exigențele generale ale echității și egalității de tratament în materie de contribuții sociale.

Opinia expusă de reprezentanții profesiei de avocat atât în discuțiile purtate de autoarele studiului, cât și în Anti-studiul citat supra, privind propunerea instituirii opțiunilor de alegere a cotei de contribuție, corelate cu venitul, pare să cadreze cu recomandarea ce se conține la p.14. - ”Statelor membre li se recomandă să se asigure că calcularea contribuțiilor și a drepturilor la protecție socială ale persoanelor care desfășoară o activitate independentă se bazează pe o evaluare obiectivă și transparentă a veniturilor lor, ținându-se seama de fluctuațiile veniturilor, și că reflectă câștigurile obținute efectiv.”

VII. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

La o distanță de unsprezece și corespunzător șase ani de la studiile precedente efectuate, constatăm că există anumite progrese, care au nivelat discrepanțele existente anterior între profesiile liberele și alte categorii de persoane asigurate – cum ar fi oferirea pentru profesiile liberele juridice a dreptului la toate prestațiile de asigurări sociale.

Totuși unele probleme semnalate rămân a fi actuale și astăzi. Astfel, această categorie de persoane asigurate în continuare este tratată distinct de alte categorii de persoane asigurate prin plata unei sume fixe, fără să existe o explicație plauzibilă și consistentă a acestei tratări diferențiate. Apartenența la un grup profesional nu pare a fi un criteriu suficient pentru a stabili regim de impozitare, de asigurări sociale și medicale distincte și – cel mai frecvent – defavorabile.

În dezbaterile privind stabilirea cuantumului contribuțiilor de asigurare socială și a primei de asigurare obligatorie de asistență medicală este frecvent utilizată comparația dintre liberul profesionist și salariat, ca fundament pentru justificarea nivelului contribuțiilor obligatorii. Având în vedere evoluțiile legislațiilor naționale pe domeniu între anii 2021-2025 părea că această abordare a fost dacă nu depășită, cel puțin nuanțată. Însă, reglementările din cadrul Legii 321/2025 cu referire la mărimea primei care urmează a fi achitată de către reprezentanții profesiilor liberele juridice, au stârnit iarăși multiple discuții și nemulțumiri argumentate în rândul reprezentanților profesiilor liberele juridice. Comparația dintre salariat și liber profesionist rămâne una problematică din perspectiva principiilor de echitate și proporționalitate și nu reflectă diferențele structurale profunde dintre cele două categorii de persoane. Tratarea lor ca fiind situații simetrice conduce la o sarcină contributivă disproporționată pentru liberii profesioniști și contravine standardelor promovate la nivelul Uniunii Europene.

În cazul salariatului, venitul rămas după reținerea impozitului pe venit, a contribuției de asigurări sociale și a primei de asigurare obligatorie de asistență medicală, reprezintă un venit net personal, care îi revine integral. Toate costurile necesare desfășurării activității profesionale – spațiul de lucru, echipamentele, utilitățile, formarea profesională, riscurile economice ale activității – sunt suportate de angajator. Mai mult, salariatul beneficiază de continuitatea raportului de muncă și de exercitarea efectivă a drepturilor sociale (concediu medical, concedii sociale), fără riscul pierderii sursei de venit sau al deteriorării poziției profesionale.

Prin contrast, pentru liberul profesionist, sumele încasate pentru serviciile prestate constituie venituri brute din care trebuie acoperite, în mod integral, toate cheltuielile aferente exercitării profesiei: chiria și întreținerea biroului, utilitățile, dotările materiale și birotica, contribuțiile obligatorii către organul profesional, costurile de formare profesională continuă, salariile angajaților și stagiatorilor, precum și contribuțiile / primele sociale aferente acestora. În plus, acesta suportă integral riscul economic al activității și lipsa oricărei garanții de continuitate a veniturilor.

Concluzionând asupra tuturor aspectelor supuse analizei, deducem următoarele:

- ✓ profesiile liberale juridice ocupă un loc distinct în arhitectura statului de drept, reprezentând un pilon esențial pentru garantarea accesului la justiție, protecția drepturilor și libertăților fundamentale și buna funcționare a sistemului juridic;
- ✓ de-a lungul timpului, reprezentanții profesiilor liberale juridice au fost supuși tratamentelor diferențiate în domeniul asigurărilor sociale;
- ✓ contribuțiile de asigurări sociale achitate de către reprezentanții profesiilor liberale juridice pe parcursul anilor 2005-2019 au garantat doar dreptul la pensie minima pentru limită de vârstă și ajutor de deces. În anul 2020 Legea BASS prevede deja, dreptul la pensie pentru limită de vârstă și ajutor de deces;
- ✓ modificările realizate în cadrul legislației, nu au reușit pe deplin să satisfacă așteptările contribuabililor/ beneficiarilor din cadrul sistemului de asigurări sociale, reprezentanți ai profesiilor liberale juridice;
- ✓ reglementările legale sunt apreciate diferit, de către reprezentanții diferitor profesii liberale juridice;
- ✓ pentru executorii judecătorești realizarea dreptului la prestații de asigurări sociale, este una anevoioasă, având în vedere natura activității acestor persoane și imposibilitatea reală de a beneficia uneori de aceste prestații, având în vedere specificul funcției;
- ✓ unii executori judecătorești și-au exprimat **disponibilitatea de a contribui financiar cu o sumă mai mare**, inclusiv prin mecanisme voluntare, în vederea asigurării unui nivel mai ridicat al viitoarei pensii;
- ✓ notarii, de asemenea își manifestă deschiderea față de **participarea la fonduri de pensii facultative** ca instrument complementar sistemului public de pensii;

- ✓ avocații apreciază că nivelul actual al contribuțiilor fixe obligatorii nu reflectă capacitatea reală de plată a contribuabililor și nu respectă principiul echității fiscale. Stabilirea unor sume fixe relativ ridicate, indiferent de nivelul veniturilor realizate, afectează în mod direct sustenabilitatea activității profesionale a avocaților cu venituri reduse și poate conduce, pe termen mediu și lung, la descurajarea exercitării profesiei sau la migrarea acesteia în zona informală;
- ✓ de asemenea, avocații, dar și celelalte profesii, consideră că nu există o justificare obiectivă și rezonabilă pentru instituirea unor regimuri distincte de contribuții sociale și medicale pentru profesiile juridice libere. În opinia acestora, contribuțiile la bugetul asigurărilor sociale de stat și la fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală ar trebui să fie uniforme pentru toți cetățenii care achită o sumă fixă de asigurare, indiferent de profesia exercitată. Orice diferențiere între categorii profesionale, în lipsa unor criterii clare și proporționale, este percepută ca fiind discriminatorie și contrară principiului egalității în fața sarcinilor publice.
- ✓ În domeniul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, apreciem că **aplicarea unei sume fixe** ca și primă are avantajul de a oferi atât liber-profesioniștilor, cât și fondului AOM predictibilitate financiară, întrucât cuantumul obligației este cunoscut din timp și permite o planificare a resurselor. Totodată, acest mecanism simplifică administrarea și conformarea plătitorilor, eliminând calcule complicate, ajustări ulterioare și riscul unor interpretări divergente și/sau litigii – care tot implică costuri pentru bugetul public. Un cuantum clar și rezonabil este mai ușor de acceptat și înțeles, ceea ce stimulează plata voluntară și la timp/anticipată a primei, în beneficiul atât al contribuabililor, cât și al sistemului public de asigurări medicale.
- ✓ în ipoteza adoptării unui sistem bazat pe o cotă procentuală, aceasta ar trebui stabilită prin raportare la **venitul net efectiv realizat și plafonată la un nivel maxim determinat, prin raportare la salariul minim**, soluție care corespunde practicilor uzuale din majoritatea statelor europene și principiilor de echitate contributivă și proporționalitate fiscală. Un asemenea mecanism ar asigura o corelare rezonabilă între capacitatea contributivă reală a persoanei și sarcina financiară impusă, evitând situațiile în care persoane cu venituri reduse sau inexistente sunt supuse unor obligații identice cu cele ale contribuabililor cu venituri semnificative. În același timp, acest model ar permite funcționarea unor **mecanisme reale**

și verificabile de identificare a reprezentanților profesiilor liberale juridice aflați în situații de vulnerabilitate — precum persoanele cu dizabilitate severă, accentuată sau medie ori cele care asigură creșterea și educarea a patru sau mai mulți copii — și care nu realizează venituri sau realizează venituri insuficiente. Pentru aceste categorii, ar fi justificată menținerea sau recunoașterea calității de persoană asigurată în sarcina Guvernului, în temeiul principiilor solidarității sociale și protecției categoriilor vulnerabile. Totodată, fixarea unui plafon maxim ar reduce percepția respectivei contribuții drept un impozit pe venit camuflat și ar demonstra înțelegerea de către autorități a situației diferite a liber profesioniștilor în raport cu salariații.

- ✓ **Ca soluție punctuală, în special pentru categoriile de liber-profesioniști avute în vedere de Hotărârea Curții Constituționale nr. 8/2023**, cadrul normativ ar putea fi ajustat prin completarea dispozițiilor relevante, în sensul prevederii exprese că persoanele indicate la pct. 2 din Anexa nr. 2 a Legii nr. 1593/2020 pot dobândi statutul de persoane asigurate de Guvern dacă se încadrează într-un grad de dizabilitate sau dacă asigură creșterea și educarea a patru sau mai mulți copii și, suplimentar, dacă au realizat venituri sub nivelul salariului minim pe economie în ultimele trei luni anterioare întrunirii acestor condiții. O asemenea reglementare ar introduce **un criteriu obiectiv și verificabil de eligibilitate**, ar consolida caracterul echitabil al sistemului și ar preveni tratamentele juridice disproporționate în raport cu situația economică reală a contribuabililor.
- ✓ stabilirea cuantumului contribuției de asigurări sociale și primei de asigurare obligatorie de asistență medicală printr-o comparație formală cu salariatul, fără a lua în considerare cheltuielile profesionale obligatorii și riscurile asumate de liberul profesionist, apare ca fiind contrară atât principiului echității fiscale, cât și standardelor Uniunii Europene.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

Acte normative internaționale:

1. *Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale.*

Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0036-20160524&from=EN>

Disponibil: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805df135

2. *RECOMANDAREA CONSILIULUI* Uniunii Europene, din 8 noiembrie 2019, privind accesul la protecție socială pentru lucrători și pentru persoanele care desfășoară o activitate independent (2019/C 387/01).

Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H1115\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H1115(01))

Acte normative naționale:

1. *Codul Fiscal al Republicii Moldova, nr. 1163 din 24.04.1997.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62, 1997.
2. *Codul de executare al Republicii Moldova, nr. 443 din 24.12.2004.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 214-220, 2010.
3. *Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, nr. 1585 din 27.02.1998.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 38/39, 1998.
4. *Legea privind sistemul public de pensii, nr. 156 din 14.10.1998.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-44, 1998.
5. *Legea privind sistemul public de asigurări sociale, nr. 489 din 08.07.1999.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-4, 2000.
6. *Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale, nr. 756 din 24.12.1999.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 31-33, 2000.

7. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2000, nr. 920 din 12.04.2000.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 63-64, 2000.
8. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2001, nr. 1400 din 07.12.2000.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 169-176, 2000.
9. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2002, nr. 740 din 20.12.2001.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 161, 2001.
10. *Legea cu privire la avocatură, nr. 1260 din 19.07.2002.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 159, 2010.
11. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2003, nr. 1519 din 02.12.2002.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 190, 2002.
12. *Legea cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală, nr. 1593 din 26.12.2002.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 18-19, 2003.
13. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2004, nr. 519 din 18.12.2003.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-5, 2004.
14. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2005, nr. 383 din 18.11.2004.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 237-240, 2004.
15. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2006, nr. 305 din 01.12.2005.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 176-181, 2005.
16. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2007, nr. 405 din 15.12.2006.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 203-206, 2006.
17. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2008, nr. 271 din 07.12.2007.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 203-206, 2007.
18. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2009, nr. 262 din 11.12.2008.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 237-240, 2008.
19. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010, nr. 129 din 23.12.2009.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 193-196, 2009.
20. *Legea privind executorii judecătorești, nr. 113 din 17.06.2010.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 73-75 din 2024.

21. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2011, nr. 54 din 31.03.2011.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 63-64, 2011.
22. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2012, nr. 270 din 23.12.2011.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 15/37, 2012.
23. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2013, nr. 250 din 08.11.2012.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 254-262, 2012.
24. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2014, nr. 329 din 23.12.2013.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 17-23, 2014.
25. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2015, nr. 73 din 12.04.2015.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 102-104, 2015.
26. *Legea privind organizarea activității notarilor, nr. 69 din 14.04.2016.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 2016.
27. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2016, nr. 156 din 01.07.2016.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-231, 2016.
28. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2017, nr. 286 din 16.12.2016.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 472-477, 2016.
29. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2018, nr. 281 din 15.12.2017.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 464-470, 2017.
30. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2019, nr. 300 din 30.11.2018.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 504-511, 2018.
31. *Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2020, nr. 173 din 19.12.2019.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 393-399, 2019.
32. *Legea pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, nr. 211 din 06.12.2021.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 325-333, 2021.
33. *Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2024, nr. 420 din 22.12.2023.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 502-504, 2023.
34. *Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2025, nr. 304 din 19.12.2024.* În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 552-555, 2024.

35. *Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pentru anul 2026, nr. 321 din 29.12.2025*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 659-661, 2025.

Hotărâri ale Curții Constituționale:

1. *Hotărârea Curții Constituționale privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 4 alin. (4) din Legea nr. 1585 din 27 februarie 1998, din articolul 23 alin. (4) din Legea nr. 1593 din 26 decembrie 2002 și punctul 10 al Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246 din 19 decembrie 2018 (sesizările nr. 72g/2022, nr. 91g/2022 și nr. 110g/2022).*

Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=825&l=ro>

Doctrină:

1. NOVICOV, O. *Consolidarea statutului executorului judecătoresc în Republica Moldova*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://anacec.md/files/Novicov-teza.pdf>
2. SADOVEI, N. *Dihotomia raportului juridic de muncă*. Editura Faromont Studio, Chișinău, 2011.
3. *Case Christiane Urbing-Adam v Administration de l'enregistrement et des domaines*. Disponibil: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30db788dcf523cc74da6934fbfebfb2310a9.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuKahn0?text=&docid=102105&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=378594>
4. DUJARDIN, R. *La profession d'huissier de justice a statut liberal: une garantie contre la corruption et le blanchiment de l'argent*. În: *Contribution des institutions dans l'aménagement de l'espace de liberte, de securite et de justice*. Edition juridiques et techniques, Paris, 2006
5. *Les professions liberales*. Disponibil: <https://www.entreprises.gouv.fr/fr/professions-liberales/professions-liberales>.

6. SAVATIER, J. *La profession liberale: etude juridique et pratique*. Ed. Lib. Generale de Droit Et de Jurisprudence, Paris, 1947.
7. *Valeurs communes des professions libérales (I) dans l'Union européenne*. Disponibil: <https://ceplis.org/wp-content/uploads/2019/09/valeurs-communes-fr.pdf>

Surse on-line:

1. Anti-studiu la Studiul finanțat de GIZ la comanda Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale privind justificarea majorării cotelor de asigurare socială și medicală pentru profesiile juridice din Republica Moldova. 2020.
Disponibil: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.bizlaw.md/uploads/editor/9dc1ea515648188331bab73ad89fa07d.pdf](https://www.bizlaw.md/uploads/editor/9dc1ea515648188331bab73ad89fa07d.pdf)
2. Atitudinea avocaților față de sistemul de contribuții obligatorii de asigurări sociale și sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală
Disponibil: [Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://uam.md/wpcontent/uploads/2023/10/h__96_3058746.pdf](https://uam.md/wpcontent/uploads/2023/10/h__96_3058746.pdf)
3. DECIZIE PROTOCOLARĂ nr.42.3/2025 Extras din procesul-verbal nr. 42 (pct.3) al ședinței Guvernului din 4 decembrie 2025.
Disponibil: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://parlament.md/preview?id=3d8c4936-e7f4-4159-a166-2b72109699a6&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/639003960051232260/Documents/20251204133946.docx&method=GetDocumentContent](https://parlament.md/preview?id=3d8c4936-e7f4-4159-a166-2b72109699a6&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/639003960051232260/Documents/20251204133946.docx&method=GetDocumentContent)
4. EUR-Lex. Access to European Union law.
Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0043&qid=1676473347749>
5. European Pillar of Social Rights.
Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:european_pillar_of_social_rights

6. Avocații se pregătesc să mărească tarifele după o lovitură la buzunar primită din Parlament. 2026.
Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/avocatii-se-pregatesc-sa-mareasca-tarifele-dupa-o-lovitura-la-buzunar-primita-din-parlament/33644015.html>
7. Official Journal C 387/2019 - EUR-Lex - European Union. 2019.
Disponibil: [2019/C 387/01](https://eur-lex.europa.eu/eli/c/oj/2019/C_387/01).
8. Proiectul Planului de Acțiuni SIISJ 2020-2023.
Disponibil:
http://justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Proiect_Plan_de_Actiuni_SIISJ_2020-2023.pdf
9. LLM IN PRIVATE LAW AND BUSINESS TRANSACTIONS INTERNATIONAL AND EUROPEAN TAX LAW The Schumacker Case (C-279/93) NEOFITIDOU DIMITRA. 2024.
Disponibil: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW834/Presentations%20-%20essays/12.%20Neofitidou%2C%20CJEU%20case%20law%3A%20The%20Schumacker%20Case%20C-279_93/Neofitidou%2C%20CJEU%20case%20law%3A%20The%20Schumacker%20Case%20C-279_93%20%28essay%29.pdf](https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW834/Presentations%20-%20essays/12.%20Neofitidou%2C%20CJEU%20case%20law%3A%20The%20Schumacker%20Case%20C-279_93/Neofitidou%2C%20CJEU%20case%20law%3A%20The%20Schumacker%20Case%20C-279_93%20%28essay%29.pdf)
10. Studiu cu privire la impunerea fiscală și tarifele pentru profesiile conexe sectorului justiției. Henk Goossen (Olanda), Viorel Rusu (Moldova). 2015.
Disponibil: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/2015/UNDP_Moldova_study_2nd-draft.06.04.2015_romVR.pdf](https://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/2015/UNDP_Moldova_study_2nd-draft.06.04.2015_romVR.pdf)

Practică judiciară:

1. Dosarul nr. 3-1632/2022.
Disponibil: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YmEwZTViYjgtMGM3ZS00OWYzLTlhY2YtMGQxNTM5NWNkNDYx](https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YmEwZTViYjgtMGM3ZS00OWYzLTlhY2YtMGQxNTM5NWNkNDYx)

2. Dosarul nr. 3-4954/2024.

Disponibil:

chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_inte
gration/pdf/MTdjNDBiMmYtYjkyYi00NDcxLWJhMTItNDdlNWQ0OTBiYWNI

3. Dosar nr. 3-1588/2025.

Disponibil:

chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_inte
gration/pdf/NWJiZWRIYzktNzktNi00ZGJjLWE5ODAtYjFjNDMzMTE1NTI2